

1. Plein gemeentehuis

Gemeentehuis

Sinds 1973 staat op deze plek het gemeentehuis van Diemen.

Om de bouw mogelijk te maken moest een rijtje woningen uit de dertiger jaren worden gesloopt (foto1). Het huidige gebouw is net voor de eeuwwisseling in gebruik genomen. Het gebouw is, net als het politiebureau aan de andere kant van het plein, ontworpen door Jeanne Dekker van EGM architecten.

Oorlogsmonument

Op deze plek in het centrum vindt jaarlijks de officiële dodenherdenking plaats. Dat is niet altijd zo geweest. Tot 1988 was de fusilladeplaats aan de Muiderstraatweg nog de plek waar de doden werden herdacht. De in een moderne klokkenstoel opgehangen luidklok is in 1753 door Ciprianus Cranz Jansz. in Amsterdam gegoten (foto 2). Hij hing achtereenvolgens in de Mariakerk in Oud-Diemen en daarna nog in de Ned. Herv. Kerk aan de Ouderkerkerlaan.

Dwars door Diemen

De klok heeft zijn eigen 'oorlogservaring': op 23 december 1942 werd hij gevorderd door de Duitsers. Niemand dacht de klok ooit terug te zien. Gelukkig kwam er in 1945 een bericht uit Groningen dat de klok nog niet was omgesmolten voor de Duitse oorlogsindustrie en kon hij worden terug gehangen in de toren van de Hervormde Kerk aan de Ouderkerkerlaan. (foto 3).

Toen die in het begin van de jaren tachtig werd gesloopt, kreeg de luidklok in het oorlogsmonument een waardige nieuwe behuizing.

Lotus

Het zit- en speelelement bij de trouwingang van het gemeentehuis is door beeldend kunstenaar Carel Lanteris ontworpen in de vorm van een lotusbloem.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Ouddienerlaan 110-118, eind jaren zestig. Rechts de D.J. den Hartoglaan.

2. Opschrift op de mantel van de klok.

3. De N.-H. kerk bij de Diemerbrug. Diemen-Zuid is nog grotendeels onbebouwd.

2. De Omval

Dit door Sjoerd Soeters ontworpen Sociaal Cultureel Centrum werd in 1991 in gebruik genomen. Het is het meest sprekende voorbeeld van postmoderne architectuur in Diemen. Sjoerd Soeters is ook eindverantwoordelijk architect van de nieuwe wijk Holland Park.

Oefenlokalen

De Omval biedt een podium aan allerlei stichtingen en verenigingen op cultureel en ontspanningsgebied. In 2022 is het gebouw uitgebreid en heeft de bibliotheek er haar onderkomen gevonden.

Het is een soort moderne, goed geoutilleerde versie van de muziektenten die vroeger in Diemen stonden. Ook kunnen verenigingen hier terecht om te vergaderen en te repeteren. Dat was vroeger wel anders!

Zo oefende het Diemer Fanfarekorps, de voorloper van de Diemer Harmonie, in café-zaaltjes of in de kelder van het oude raadhuis. Het jaarlijkse donateursconcert vond in café de Kroon plaats. Twee avonden achter elkaar zat de zaal bomvol. Die zaal was gevuld met stoelen die de leden van de Harmonie zelf overal vandaan moesten slepen, zelfs uit het gemeentehuis. Later kreeg de Harmonie een eigen oefenlokaal in de openbare lagere school aan de Ouderkerkerlaan in Diemen-Zuid. In de winter was het hier zo koud dat de leden zelf kolen mee van huis namen om de kachel in het lokaal op te stoken. Nog later werd er gerepeteerd in de gymnastiekzaal aan de Schoolstraat. De slechte akoestiek en het gebrek aan frisse lucht maakten ook deze ruimte een verre van ideale oefenlocatie.

Dwars door Diemen

Muziektenten

Tot begin jaren dertig van de vorige eeuw werden er muziekuitvoeringen gegeven in de pittoreske muziektent op de Sniep (foto 1). Later werd een nieuwe, goed bereikbare muziektent gebouwd op het gemeentelijk sportterrein aan de Ouderkerkerlaan (foto 2).

De muziektent was multifunctioneel: in de winter werd het sportterrein onder water gezet en werd de tent dichtgemaakt met schotten en gebruikt door de Diemer IJclub.

In verband met de ontwikkeling van Diemen-Zuid moest ook de muziektent aan de Ouderkerkerlaan verdwijnen. Aan de Prins Bernhardlaan werd een nieuwe muziektent gebouwd (foto 3).

De Diemer Harmonie heeft hier slechts een keer opgetreden, bij de opening op 2 juli 1965.

Daarna viel de muziektent ten prooi aan vandalisme en werd zij uiteindelijk gesloopt.

De route ***Dwars door Diemen*** is mogelijk gemaakt door:

1. Een aandachtig gehoor bij de muziektent op de punt Sniep

3. Muziektent aan de Prins Bernhardlaan

2. Een uitvoering in de muziektent in Diemen-Zuid

3. Spoorzicht

Kinderenplein

De naam van het pleintje was oorspronkelijk 'Merwedehof' waarschijnlijk naar het Merwedekanaal dat veel later na verbreding en verdieping het Amsterdam-Rijnkanaal is geworden. In 1934 werd de naam omgedoopt tot Pieter Nieuwlandhof. Maar na de dood van dokter der Kinderen in 1935 is het pleintje in 1936 definitief omgedoopt tot C.J. der Kinderenplein zoals zijn opvolger dokter Van Gemert het plantsoen bij het station toebedeeld heeft gekregen (foto 1).

Sportvelden

Het is alweer dertig jaar geleden dat er voor de laatste keer een sportwedstrijd werd gespeeld op Sportpark Spoorzicht. Het sportpark lag midden in een woonwijk en de wedstrijden van SV Diemen en Giants trokken veel bezoekers. Spoorzicht is nu al jaren een natuurgebied (foto 2). In 1990 verhuisde SV Diemen naar Sportpark De Diemen. De honkballers waren al iets eerder vertrokken. Net als S.V. Diemen moest ook Survivors (een nieuwe fusieclub met o.a. Giants) van Sportpark Spoorzicht vertrekken. De gemeente Diemen wilde daar gaan bouwen. Dat is uiteindelijk nooit gebeurd, het is nu een natuurgebied waar je nog steeds het gravel van Giants Diemen terug kunt vinden.

Natuurgebied Spoorzicht.

De gemeente had geen vastomlijnd plan wat te doen met de vrijgekomen velden. Langzamerhand ontsproot er allerlei begroeiing,

Dwars door Diemen

zodanig dat in 1999 het Diemer Platform Spoorzicht Groen kon worden opgericht. Spoorzicht maakt nu deel uit van de Diemer Scheg, een trekroute voor wilde dieren van De Diem naar de Watergraafsmeer. Op het drassige terrein zijn houtsnipperpaden aangelegd. Inmiddels is er interessante flora en fauna ontstaan (foto 3)

Dit zijn de ringslang, soms vraatsporen van bunzing en wezel. 's Winters kun je hier soms genieten van groepjes koperwieken, fouragerende sijsjes en witte kwikstaarten. In andere jaargetijden kun je hier ook regelmatig Vlaamse gaaien en de grote bonte specht zien, bij het water soms een ijsvogel.

Aan de noordkant staan iepen en essen. Door bladval is de grond daar vruchtbaarder en is een stinzenachtig milieu ontstaan. In het voorjaar bloeien hier planten als knikkende vogelmelk, Italiaanse aronskelk, armbloemig look en groot heksenkruid. Op de nattere delen groeien stekelvaren en soms wijfjesvaren. Bijzonder zijn de aalbessenstruiken, een inheemse soort. Daarnaast zijn er veel soorten paddenstoelen, vooral de zalmzwammen op dood iepenhout zijn zeer opvallend.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Der Kinderenplein jaren'60 (foto B. Roest)

3. Natuurpark Spoorzicht

2. Luchtfoto van Spoorzicht met de voetbal- en honkbalvelden

4. Oud-Diemen

Ooit vormde Oud-Diemen het centrum van het dorp (foto 1), maar toen het centrum zich rond 1800 naar Diemerbrug verplaatste, raakte Oud-Diemen in verval. Mede door toedoen van een in 1971 opgericht actiecomité zijn de woningen, waarvan sloop onvermijdelijk was geworden, in de jaren 90 zo veel mogelijk historiserend teruggebouwd om het beeld en de sfeer van Oud-Diemen te behouden.

Het Regthuys (Ouddiemerlaan 158)

In feite is dit het oudste raadhuis van Diemen. De oudste op deze plek gevonden funderingsresten dateren uit de tweede helft van de 14e eeuw. De naam in de (originele) gevelsteen verwijst naar de functie van het gebouw tussen 1550 en 1800. Toen diende het gebouw, behalve als herberg en gemeentehuis, ook als rechtbank. Schout en schepenen hielden minstens één keer per maand zitting in de herberg, in de regtkamer links van de voordeur. De baljuw kwam langs voor 'halszaken'. Van één van de schouten, Manasse van Hoogburen, is het graf nog terug te vinden op begraafplaats 'Gedenk te Sterven'.

Boerderij Vredenhof (Ouddiemerlaan 527-529)

Deze twee woningen waren onderdeel van de tot 1971 in gebruik zijnde boerderij Vredenhof. Het land van deze boerderij strekte zich uit tot aan de ringsloot van de drooggemalen Watergraafsmeer. In 1774 werd de boerderij verbouwd, waarbij de voorgevel op last van schout en schepenen werd afgeschuind om de doorgang van de Ouddiemerlaan te verbreden.

Dwars door Diemen

Wat nu Ouddiemerlaan 527 is, was vroeger een zomerhuis annex paardenstal. Bij de nieuwbouw in 2000 zijn de originele voormuren blijven staan en gerestaureerd.

Ouddiemerlaan 533

Op deze plek stond rond 1700 een boerderij met een aangebouwde opkamer (foto 2). In de 18e eeuw verkocht de boerin als 'klijne kramer' zout en zeep en als 'uitslijtster' azijn. Het voorhuis was verder in gebruik als 'klijne tapper', een buurtkroegje waar alleen bier en brandewijn mocht worden geschonken. In 1765 stopten de activiteiten, maar eind 19e eeuw begon de toenmalige bewoner hier opnieuw een winkeltje waar tot 1954 snoep en kruidenierswaren werden verkocht.

Ouddiemerlaan 170

Op deze plaats stond vanaf 1604 het Schoolhuys (foto 3). Het was eigendom van de kerk en de schoolmeester werd dus vooral gekozen om zijn kwaliteit als koster! In 1806 werd het in zeer slechte staat verkerende Schoolhuys gesloten. Voortaan werd in Diemerbrug school gehouden.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Vermoedelijk achttiende-eeuwse aquarel van Oud-Diemen, gezien vanuit het noorden.

3. In het pand rechts op de achtergrond was tot 1806 het schoolhuis gevestigd. Begraafplaats 'Gedenk te Sterven' was nog ommuurd. (1891).

2. Tekening uit 1756 van de uitspanning met banken voor de deur.

5. Zeldenrust aan de Ouddiemerlaan

Dwars door Diemen

De Ouddiemerlaan

De Ouddiemerlaan is één van de twee wegen die vanouds door Diemen liepen. Hij liep van de Diemerzeedijk, die de verbindingsweg vormde tussen Amsterdam en Muiden, door Oud-Diemen en Diemerbrug helemaal naar Ouderkerk. Al vóór 1200 werd hier gewoond. Min of meer haaks op de weg lagen afwateringssloten. Het ontgonnen land is eeuwenlang als landbouwgrond in gebruik geweest (foto 1.)

Boerderij Zeldenrust

De terp waarop boerderij Zeldenrust staat was eind 12e eeuw al bewoond. De huidige boerderij wordt voor het eerst vermeld in 1626 als "een huys ende werff, berch ende camer". De langhuisboerderij met dwars uitgebouwde opkamer/kelder was een in die tijd veel voorkomend boerderijtype in de omgeving. Naast de stal stond een hooiberg en achter op het erf een schuur. Van deze 17e-eeuwse situatie heeft Rembrandt meerdere tekeningen gemaakt (foto 2).

Het huidige voorhuis is vanuit de 17e-eeuwse boerderij ontstaan. De boerderij is tot de jaren tachtig van de 20e eeuw in gebruik gebleven (foto 3). Er werden koeien, varkens en schapen gehouden. Op het erf scharrelden kippen. Bij de boerderij hoorde ook het land aan de overkant van het verderop gelegen Amsterdam-Rijnkanaal. De bewoners moesten, met hooiwagen en al, met de pont naar de overkant.

Gezondheidscentrum

Bij de verbouwing tot gezondheidscentrum in 1994 werd het voorhuis gerestaureerd. Voor de nieuwbouw van het achterste deel heeft architect Kees Spanjers van Bureau Pieter Zaanen zich laten inspireren door de contouren van de voormalige stallen en het rommelige karakter van een boerenerf. Ook het idee van meerdere functies onder één dak liet hij terugkomen door de verschillende uit de muren stekende 'doosjes'.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Het boerenleven aan de Ouddiemerlaan hield stand tot 1980

2. Pentekening van Rembrandt (1648) met op de voorgrond waarschijnlijk boerderij Zeldenrust

3. Boerderij Zeldenrust in 1939

6. Bijzondere woonvormen

Dwars door Diemen

Janus- en Rietwoningen

De Janus- en Rietwoningen zijn het resultaat van een ontwerprijstvraag. Deze werd uitgeschreven door B.V. Bouwmaatschappij Verwelius en gewonnen door ZZ+P architecten met een ontwerp van Marc Jan Boerman.

Bijzonder aan dit ontwerp is onder andere de ongebruikelijke verkaveling (foto 1). Hebben de meeste laagbouwoningen een eigen tuin, hier is er voor gekozen een groot deel van de gronden vrij te houden voor publiek gebruik. De woningen zijn aan de achterzijde wel voorzien van ruime terrassen, waarmee optimaal is ingespeeld op de ligging aan het water.

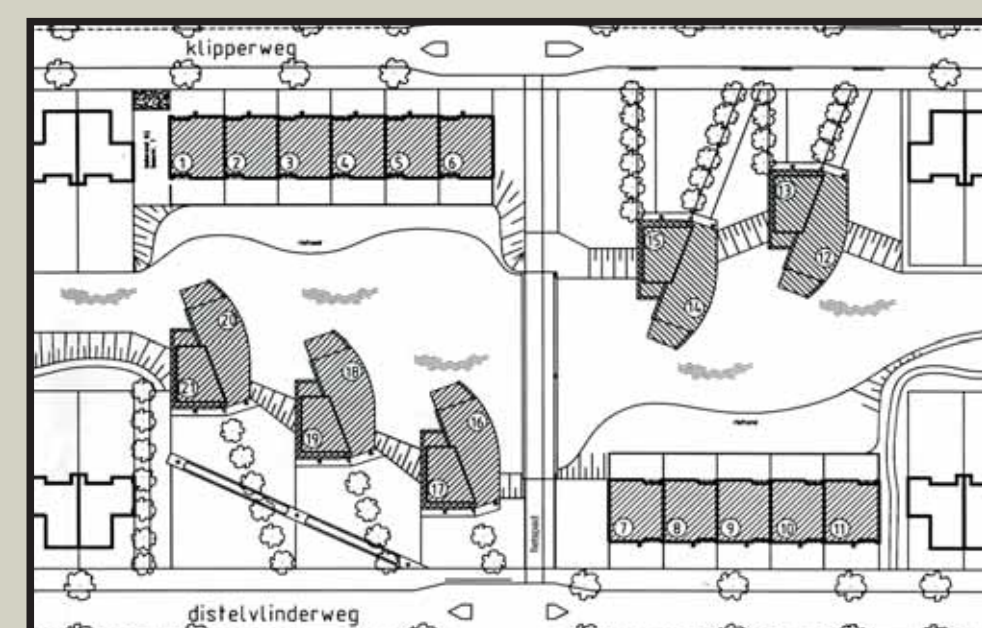
Woningbouwplan Luz

'Wij willen de woningbouw weer spannend maken'. Met dat credo gaf de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Bouwnijverheid, ter gelegenheid van hun 20.000ste huurwoning, een studieopdracht aan negen architecten. De opdracht was om twee woningtypes te ontwerpen, één specifiek voor tweeverdieners en één voor seniorenhuishoudens.

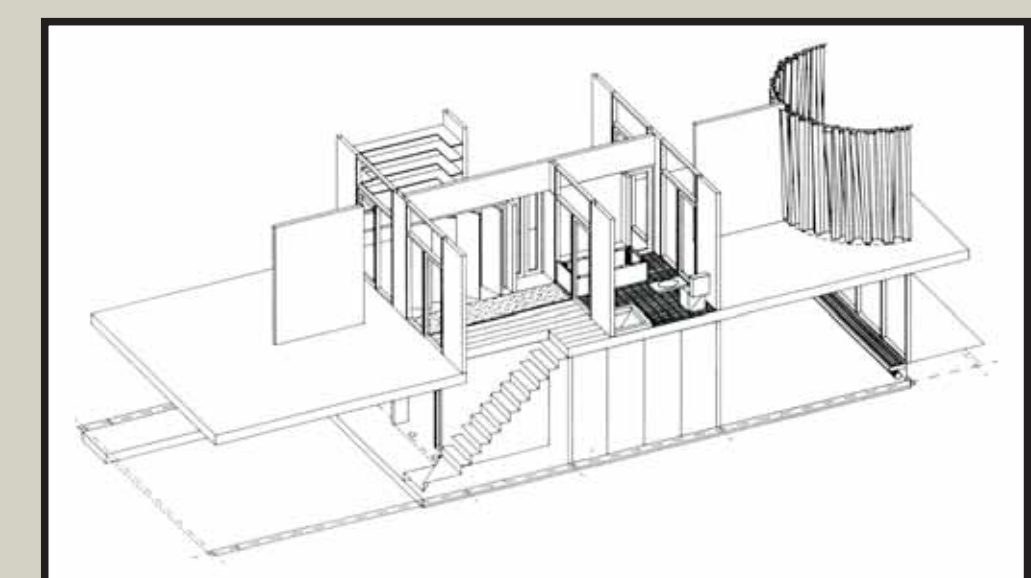
Bij de bekendmaking van de winnaar werden sommige ontwerpen zelfs te spannend gevonden, waardoor ze niet voor realisatie in aanmerking kwamen (foto 2). Uitverkoren werd de 'Luz' van Teun Koolhaas Associates, een ontwerp dat er uit sprong vanwege de kwaliteit, niet alleen stedenbouwkundig, maar ook qua woningplattegrond. Koolhaas ontwierp een woning waarin de bewoners naar hartenlust kunnen experimenteren. Het centrale gedeelte heeft een vaste indeling met onder meer de berging, garderobe en patio, maar de overige ruimten zijn vrij in te delen (foto 3). Door toepassing van een binnen- en een buitentrapp, waarvan de laatste naar de hooggelegen patio leidt, kan een deel van het huis als aparte studio-achtige ruimte worden gebruikt. Verder is het denkbaar een klein penthouse toe te voegen of een besloten daktuin aan te leggen. Gemeenschappelijke binnentuinen maken dit bijzondere ontwerp voor 6 woonblokken in de Vlinderwijk af.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. De verkaveling van de Janus- en Rietwoningen

3. Isometrie van de Luz-woningen

2. Deze op schepen gelijkende dijkwoningen, ontworpen door Van der Pol en Hammink, oogsten bewondering, maar werden te spannend bevonden voor Diemen Noord

7. Op de grens van Diemen

Dwars door Diemen

Veerponthuis

Eind 19e eeuw werd het Merwedekanaal -nu het Amsterdam-Rijnkanaal gegraven.

Op de hoek van de Ouddiemerlaan en de Kanaaldijk werd in 1893 een dienstwoning voor de pontwachter gebouwd (foto 1). Naast de voordeur is een merksteen ingemetseld met de hoogte boven NAP.

Oorspronkelijk werd de verbinding over het kanaal onderhouden door een pont, later door een wagenveer. Deze werd aangedreven door een dieselmotor en reed via een ketting op een wielas over een spoorrails die op de bodem van het kanaal lag (foto 2).

Verderop langs het kanaal, bij de Overdiemerweg, ligt een vrijwel identiek veerponthuis. Van daaruit kon de oversteek gemaakt worden naar Overdiemen en het daar gelegen fort Diemerdam. Bij dit veerhuis ontbreken de trapgevels. De Merwedebrug, ook wel kilometerbrug, werd in 1933, dwars op het kanaal naar zijn plaats gevaren. Daarom moesten de kantelen van de pontwachtershuizen er af. Bij de Ouddiemerlaan zijn ze later wel teruggeplaatst maar bij de Overdiemerweg niet.

Grenspaal

De gietijzeren paal vóór Ouddiemerlaan 553 is een oude grenspaal tussen Amsterdam en Diemen.

Oorspronkelijk stond hij aan de overzijde van de weg en wees de (losse) richtingpijl de andere kant op. Hij markeerde de gemeentegrens zoals die in 1896 werd vastgesteld. Daarvóór liep het grondgebied van Diemen tot en met het Nieuwe Diep.

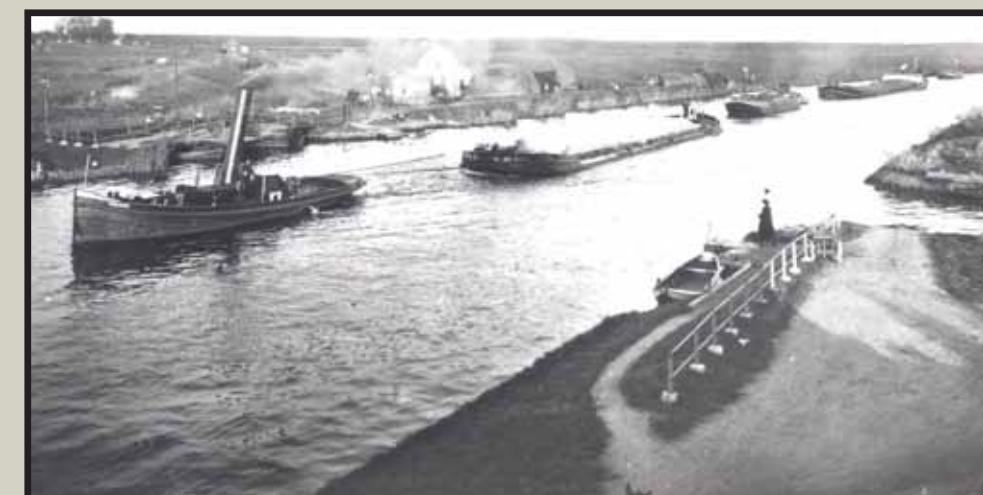
Diemerzeedijk

Aan de overkant van het kanaal ligt de Diemerzeedijk, de zeewering die Diemen vanaf de 13e eeuw moest beschermen tegen het water van de Zuiderzee. Al in de 15e eeuw was de dijk aan de zeezijde voorzien van een houten paalwerk, (foto 3). In de 18e eeuw werden de dijken zo aangetast door de paalworm dat men overging op het gebruik van steen. De dijk is verschillende keren doorgebroken.

In de tweede helft van de vorige eeuw is de Diemerzeedijk sterk vervuild geraakt door het verbranden van chemisch afval. Na een grondige sanering is het gebied, nu het Diemerpark, een recreatief natuurgebied.

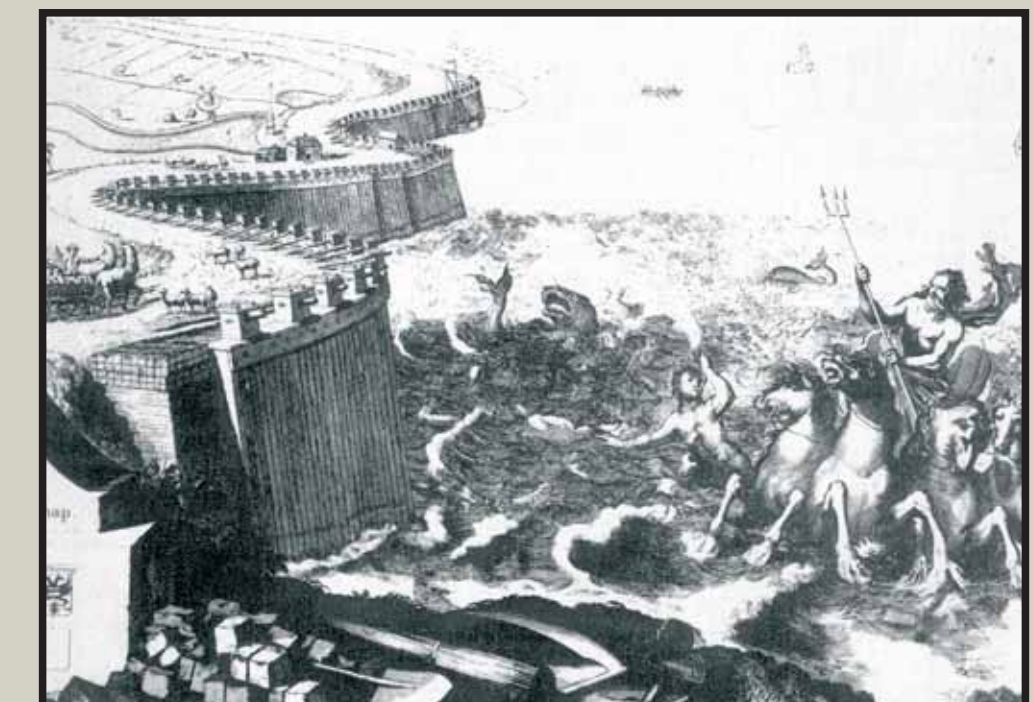
De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Ca. 1900. De oude veerpont met handbediening. De pont bevindt zich op de foto aan de overkant van het kanaal.

2. Rijdende veerpont, op zijn eerste rit, met dieselmotor die in 1936 de met de hand bediende pont verving.

3. De houten constructie van de 'palendijk'.

8. Diemerdam

Diemerdam is genoemd naar de middeleeuwse dam in de Diemerzeedijk, op de plek waar De Diem nu uitmondt in het IJmeer. In deze buurt ontstond ook één van de eerste woonkernen van de gemeente. Hier, bij de Diemersluis woonde en werkte generaties lang de vissersfamilie Smeenk, die op het IJsselmeer op paling en brasem viste (foto 1).

Fort Diemerdam

Diemen was strategisch van belang voor de bescherming van Amsterdam. Al tijdens de tachtigjarige oorlog vochten watergeuzen en Spanjaarden tegen elkaar op de Diemerzeedijk.

In 1787 namen de patriotten in Diemen stelling om Amsterdam tegen de Pruisen te beschermen (foto 2). In de 19e eeuw werden bestaande stellingen rondom Amsterdam, waaronder die bij Diemerdam, verbeterd en werden nieuwe stellingen aangelegd. De aldus gevormde Stelling van Amsterdam is nu door de Unesco aangewezen als werelderfgoed. Op Fort Diemerdam zijn wel troepen gelegerd geweest, maar verder dan oefeningen is het niet gekomen. De beroemde fotograaf Jacob Olie bezocht het fort in 1893 toen er oefeningen plaatsvonden, waaronder de installatie van een artilleriestelling (foto 3).

Dwars door Diemen

Het fort heeft de vorm van een zware batterij met drie open geschut beddingen en drie munitiemagazijnen. Tussen een munitiemagazijn en een geschut bedding is nog een stukje smalspoorbaan aanwezig, bedoeld voor munitietransport. Het smalspoorlijntje vormde de verbinding met een nabijgelegen loskade.

Verboden kringen

Het houten gebouw was de woning van de fortwachter. Ook andere gebouwen in de omgeving, binnen de zogenaamde 'kringen' moesten uit hout worden opgetrokken, zodat zij bij naderend onheil konden worden afgebroken om het schootsveld vanuit het fort vrij te maken. Een voorbeeld van zo'n kringenwetboerderij ligt verderop: De Zeehoeve.

De route ***Dwars door Diemen*** is mogelijk gemaakt door:

1. H.J. Smeenk in zijn visschouwjtje in 1908.
Op de wal het huis van de familie aan de Overdiemerweg

3. Artilleriestelling tijdens een militaire oefening op het fort (foto J. Olie)

2. Diemerdam gezien naar de Zuiderzee met batterijen der patriotten (1787)

9. De Zeehoeve

Het Uilenbos

Op een kaartje uit ca. 1850 staat een boerderij op deze plek nog aangegeven als 'De Uillanden'. (foto 1). Dit deel van de Diemerdammerpolder werd in de 18e eeuw aangeduid als 'het Uilenbos', misschien omdat het bij gebrek aan onderhoud helemaal was dichtgegroeid. Boeren trokken weg omdat ze de enorme dijklasten die de landeigenaren vroegen, niet konden opbrengen. Het verhaal gaat zelfs dat een boerderij op deze plaats is aangeboden voor een koppel eenden, zo was de waarde van de boerderij door de zware dijklasten gedaald.

De Zeehoeve

De langhuisboerderij, die nu bekend is als De Zeehoeve, dateert uit 1880. De boerderij, gelegen binnen een straal van driehonderd meter van fort Diemerdam, moest volgens de Kringenwet in hout worden uitgevoerd, zodat hij in tijden van nood snel kon worden afgebroken om een vrij schootsveld vanuit het fort te garanderen. Twee lijnen op de kaart geven deze 'verboden kringen' van 1814 en 1853 weer. De boerderij heeft de gebruikelijke indeling voorhuis-achterhuis-stal.

Dwars door Diemen

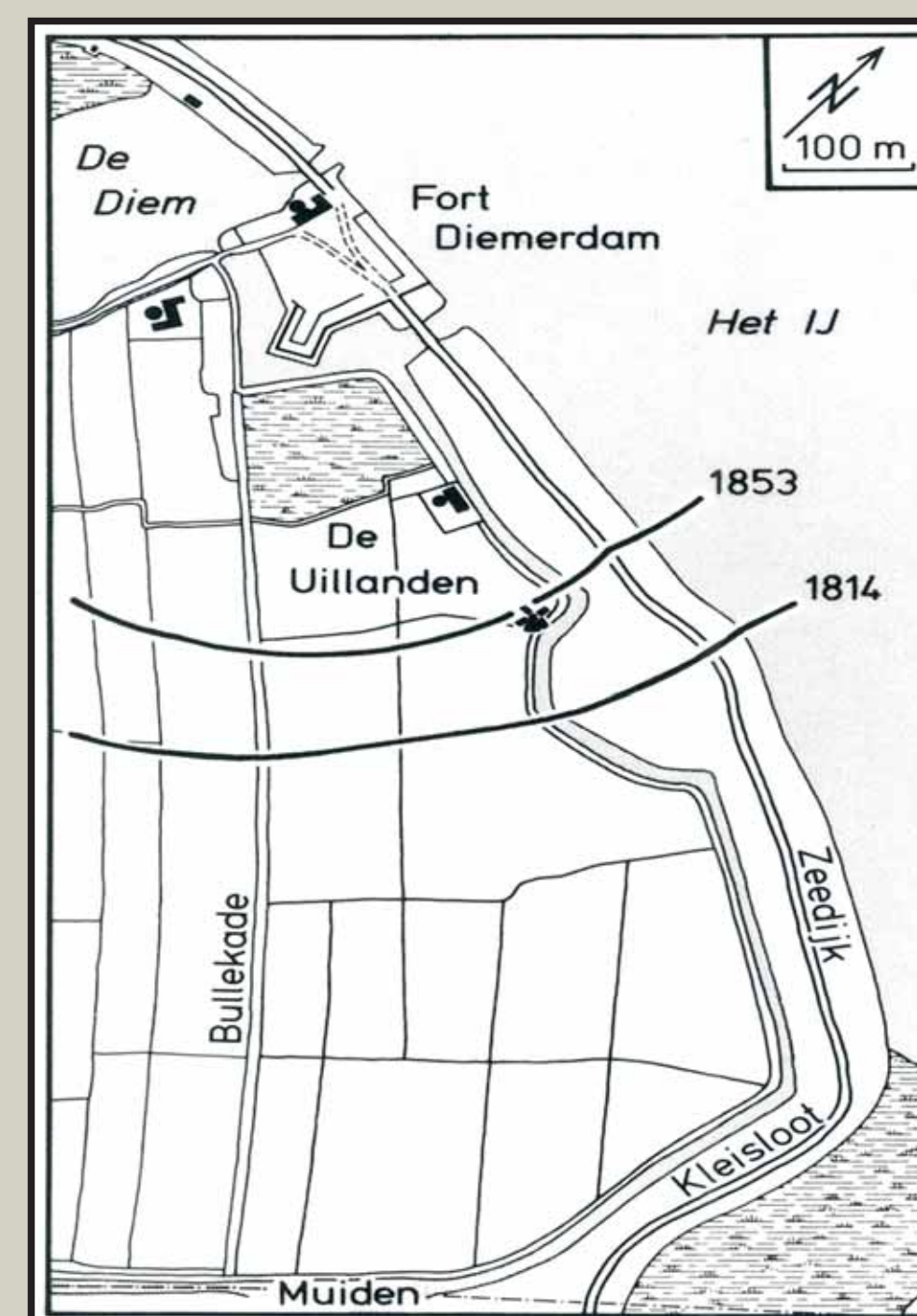
Bijzonder detail is de drijvende kelder van 6 x 10 meter onder het voorhuis, een vrij liggende gemetselde bak die op het grondwater drijft en dus meebeweegt met de grondwaterstand. Aan de binnenzijde is de kelder nog afgewerkt met de oorspronkelijke geglazuurde plavuizen. Ook na de komst van de elektriciteitscentrale in de Overdiemerpolder bleef de boerderij nog tot 1992 in bedrijf (foto 2 en 3).

Stichting Herstelling

In 2004 werd de kringenwetboerderij gekocht door Stadsherstel Amsterdam NV. De boerderij is als leerling bouwplaats en met jongeren van de Stichting Herstelling (nu AmsterdamWerkt) gerestaureerd en ook de oude fruitboomgaard en moestuin zijn in oude luister hersteld. Door deze Stichting worden jongeren ingezet bij het opknappen van onderdelen van de Stelling van Amsterdam en zo voorbereid op de overstap naar een reguliere baan.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Boerderij 'De Uillanden', gelegen binnen de verboden kringen van 1814 en 1853.

2. Luchtfoto van de Diemerdammerpolder voor de komst van de elektriciteitscentrale; halverwege links op de foto 'De Zeehoeve'.

3. Tot 1992 was de boerderij in bedrijf.

10. Kanaaldijk

Pont

Net als aan het eind van de Ouddiemerlaan, was ook vanaf het ponthuis aan het eind van de Overdiemerweg tot ver in de 20e eeuw een veerdienst actief, die beide zijden van het drukbevaren kanaal met elkaar verbond (foto 1).

Transformatorzuil

Bij de kruising van de Overdiemerweg en de Kanaaldijk staat één van de laatste, bewaard gebleven originele 'peperbussen'. Dankzij lagers en wieltjes kan de mantel van de transformatorzuil vrij rondgedraaid worden, wat onderhoudswerkzaamheden aan de installatie vergemakkelijkt.

Keersluis

Even verderop langs het kanaal bevindt zich, tussen de Diem en het Amsterdam-Rijnkanaal, de keersluis uit 1937. Tussen de heftorens kunnen twee stalen deuren verticaal worden bewogen. In noodgevallen kunnen de losse, grenenhouten schotbalken in de aangebrachte sponningen van de sluiswanden worden geplaatst. Diempoldermolen
Eeuwenlang werd de Diempolder door windmolens bemalen.

Dwars door Diemen

De laatste poldermolen, een achtkantige bovenkruier, stond ten westen van de Diem aan de Kanaaldijk (foto 2). In 1927 werd de functie van deze molen overgenomen door een dieselgemaal dat werd ondergebracht in een vrijstaand stenen gebouwtje. De Diempoldermolen werd in 1950 afgebroken. Een jaar later werd op de fundering van de oude molen een nieuwe dienstwoning gebouwd. Na zestig jaar trouwe dienst werd het dieselgemaal vervangen door een moderne variant, die de strijd tegen het water nu geheel automatisch uitvoert.

Jacht- en Vislust

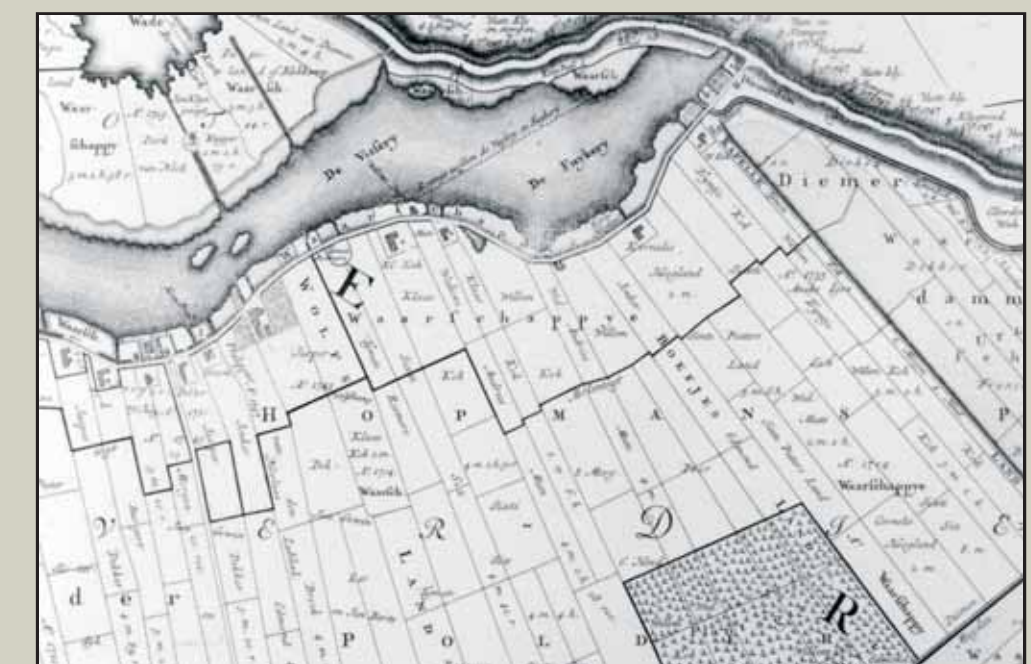
Even verderop aan Overdiemerweg 13 staat een fraai rijksmonument: de dwarshuisboerderij Jacht- en Vislust. Ook op een kaart van het Hoogheemraadschap uit de 18e eeuw komen termen als visserij en fuykery voor (foto 3). Wellicht verwijzingen naar belangrijke bronnen van inkomsten van de bewoners in Overdiemen in vroeger tijden: scheepvaart en visserij.

De route ***Dwars door Diemen*** is mogelijk gemaakt door:

1. Ook bij ijsgang werd het kanaal opengehouden. Overdiemen moest bereikbaar blijven voor de bewoners (peperbus en molen in de achtergrond)

3. Fragment van de kaart gemaakt door Jan Wandelaar voor het Hoogheemraadschap (1749)

2. Op de plek van de Diempoldermolen op de westoever van de Diem staat nu een woning. Het gemaalgebouw is er nog wel.

11. Overdiemerweg

Oude bewoningssporen

Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat er in de middeleeuwen, op het (nu) buitendijkse gebied tegenover de kruising van de Overdiemerweg en de Hooiweg, bewoning is geweest. Hier stond bijvoorbeeld de boerderij waarin, na de Reformatie, de eerste Rooms-katholieke schuilkerk was ondergebracht (foto 1).

Het veenriviertje de Diem was in die tijd dus veel smaller. Ook diverse bewoningssporen die verderop aan de Overdiemerweg zijn opgegraven, wijzen hierop. Zo werd een gedeelte van een houten boerderij uit het begin van de 11e eeuw gevonden. Het feit dat deze boerderij gedeeltelijk onder de huidige Overdiemerweg werd aangetroffen geeft aan dat de dijk oorspronkelijk meer naar het westen moet hebben gelegen.

Strandbad 'Diemerplas'

In mei 1934 werd aan de Overdiemerweg het strandbad 'Diemerplas' geopend. Het zwembad beschikte over een apart dames-, heren- en pierenbad, en een restaurant met dakterras (foto 2).

Dwars door Diemen

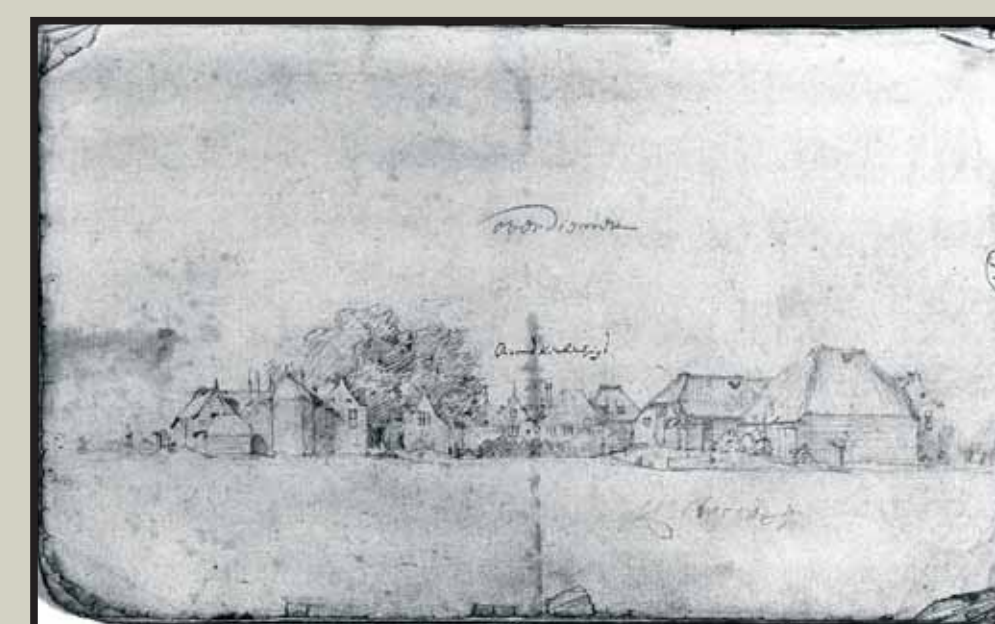
Omdat het zwembad met de Gooische Tram gemakkelijk bereikbaar was, trok het bezoekers uit de wijde omgeving. Tot eind jaren '40 is het bad in gebruik geweest.

Hooiweg

De Hooiweg (ook wel bekend als Uitweg, Nodweg, Noodweg en het Zwartepad) loopt van de Overdiemerweg naar de Diempolderweg. Oorspronkelijk was het een lokale verbindingsweg naar de nu gedempte Muidertrekvaart en de (oude) Muiderstraatweg. Ooit werd de weg ook gebruikt door kerkgangers om de Rooms-katholieke schuilkerk aan de Overdiemerweg te bereiken. Naast de ophaalbrug, op de hoek van de Hooiweg en de Muiderstraatweg, lag een idyllische uitspanning met de uitnodigende naam 'Rust Wat' (foto 3).

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Het 'Rooms Kerkenhuys' in een boerderij te Overdiemen. Tekening van Joannes Leupinus (1685).

3. De Hooibrug over de Muidertrekvaart met café 'Rust Wat'.

2. Strandbad Diemerplas: het damesbad met pierenbad rechts, het bad voor gevorderden links en achter de springplank het diepe. Het herenbad lag aan de andere kant van het gebouw.

12. Muiderstraatweg

De Vinkenhof

Op de hoek van de Stammerdijk staat het voorhuis van de vroegere 'Vinckehoffsteede', een van oorsprong voorname landhuisboerderij (foto 1). De naam verwijst naar de Amsterdamse regentenfamilie Vinck, die in deze buurt in de 17e eeuw verschillende bezittingen had. In die tijd was het de gewoonte van de rijkere Amsterdamse families om de zomermaanden buiten door te brengen. Het bekendst zijn de buitenplaatsen langs de Vecht en in 's Graveland. Maar ook langs de Diem kochten Amsterdammers boerderijen en land. In of bij zo'n door hen verpachte boerderij hadden zij dan hun zomerverblijf. Pieter Egberts Vinck gebruikte het voorhuis van de vlakbij gelegen boerderij Vierhuijsen als zomerverblijf.

De Vinkenbrug

Amsterdam en Muiden waren eeuwenlang verbonden door een (zand)pad langs de Muidertrekvaart. Waar de Muidertrekvaart het riviertje De Diem kruiste, lagen, haaks op elkaar, twee bruggen (foto 2). Begin 20e eeuw werd dit een heus verkeersknelpunt: steeds meer verkeer én de Gooise Stoomtram moesten zich hier over de smalle bruggen persen.

Dwars door Diemen

Vanaf 1928 zijn er zoveel veranderingen in het wegennet geweest dat van de oorspronkelijke situatie niet veel meer te herkennen is.

Benzinestation De Blokhut

In 1933 begonnen de gebroeders Smits aan de weg naar Muiden hun eerste 'filling station De Blokhut' (foto 3). Het idee voor de naam kwam van het houten varkenskot dat oorspronkelijk op dezelfde plek stond. In 1939 bouwden zij het huidige gebouw met dienstwoningen. Rechte lijnen en rechte hoeken zijn kenmerkend voor de architectuur van de Nieuwe Zakelijkheid, de meest moderne bouwstijl van vóór de Tweede Wereldoorlog. Gezegd wordt, dat De Blokhut het oudste, nu nog in gebruik zijnde benzinestation van Nederland is. De Blokhut is een rijksmonument.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Boerderij Vinkenhof nog in bedrijf

2. De twee bruggen met de rails van de Gooise Stoomtram

3. De begindagen van 'De Blokhut' (1935)

13. Gemeenschapspolder

Dwars door Diemen

Stammerdijk

De Stammerdijk met zijn fraaie boerderijen en cafeetjes was in vroeger jaren een geliefde wandel- en fietsroute van en naar Weesp. Wilde men niet helemaal tot Weesp doorlopen of fietsen, dan waren er twee punten waar men "overgezet" kon worden om vervolgens via het Weesperzandpad (de huidige Provinciale Weg) terug te keren naar Diemen. Ook nu nog maken wandelaars en fietsers graag gebruik van de Stammerdijk, zeker nu zich hier één van de toegangen tot het Diemberbos bevindt. De overzetten zijn vervangen door een fiets- en voetgangersbrug, de Veeneikbrug.

Langs de Stammerdijk is nog een aantal mooie boerderijen uit de 19e en 20e eeuw te bewonderen: Landlust op nummer 25, Over Bijlmer op nummer 36 en Gooijensteen op nummer 38 (foto 1). Tot ver in de 20e eeuw was Diemen nog een boerendorp. Dat uitte zich onder andere in speciale bijeenkomsten als de Diemer Fokveedag (foto 2).

Veeneiken in het Diemberbos

In het Diemberbos liggen restanten van bomen die hier zo'n 3000 jaar geleden groeiden. Heel Nederland was toen een woest veengebied waar veel eiken groeiden.

Restanten van deze eiken zijn door de zure veenbodem goed bewaard gebleven. Bij de aanleg van het Diemberbos in 1995 zijn ze naar boven gekomen.

De Stammermolen

Aan de Stammerdijk 27 staat de stomp van de molen "Gemeenschap II", ook wel Stammermolen genoemd. De Gemeenschap II, een achtkante bovenkruier, verving in 1872 de oude Stammermolen (foto 3). De Gemeenschap II bemaalde samen met de, verderop aan de Stammerdijk in Driemond gelegen, Gemeenschap I de Gemeenschapspolder. In 1927 werd er naast de Gemeenschap I een dieselmemaal geplaatst, hierdoor werden de molens overbodig. Wieken en kap werden verwijderd en de stompen werden ingericht als woonhuis. De Gemeenschap I is in 2002 gerestaureerd.

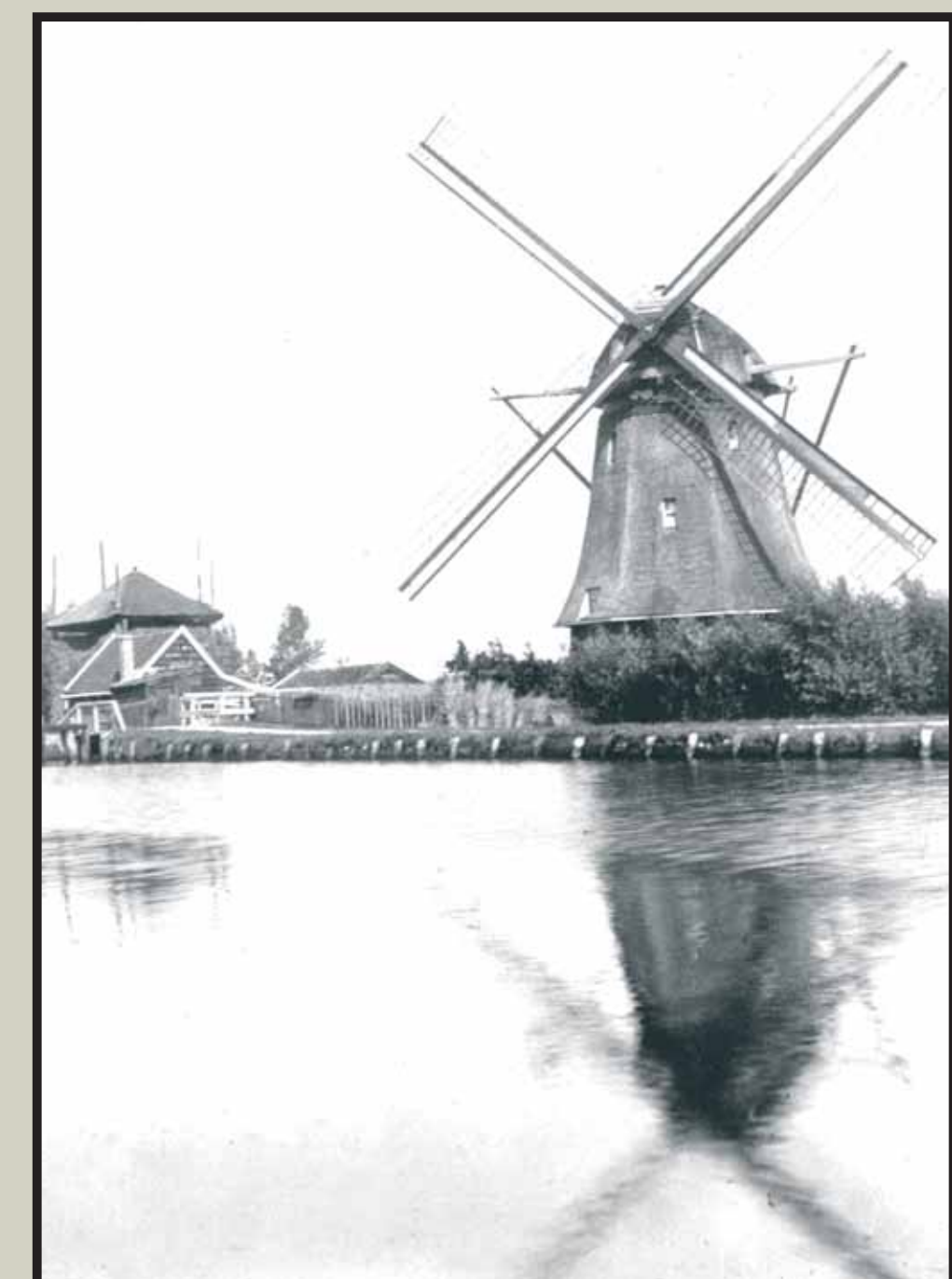
De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Boerderij Gooijensteen (Stammerdijk 38) anno 1931

2. Diemer Fokveedag in 1951

3. De Gemeenschap II in volle glorie

14. De Spiraal

De Spiraal

Het mensfiguur in dit kunstwerk van Alex Vermeulen beweegt zich naar de toekomst (foto 1). De opwaartse spiraal die tegen de wijzers van de klok indraait, symboliseert de vooruitgang die gefundeerd is op het verleden: vanouds heeft deze plek een rol gespeeld in de verdediging van Amsterdam.

De patriotten

Op deze plek, ongeveer ter hoogte van het Weesper Tolhek, bulderden in 1787 de kanonnen. Diemen lag in de frontlinie tussen de opstandige patriotten in Amsterdam en de Pruisische troepen die de aanhangers van Prins Willem V te hulp schoten. Ter verdediging van de stad hadden de patriotten onder andere op de toegangswegen vanuit Muiden en Weesp verdedigingsposten aangelegd (foto 2). Het omliggende land werd onder water gezet. Hier, bij het Weesper Tolhek, werd de aanval van de Pruisen afgeslagen, maar elders drongen zij de linie binnen: Amsterdam capituleerde.

Dwars door Diemen

De gevolgen voor Diemen: 8 huizen door kanonvuur beschadigd, koeien door 'grof geschut' gedood en 1000 Pruisische manschappen ingekwartierd in het dorp (met een bevolking van ca. 850 zielen).

De linie van Krayenhoff

Na 1806 werd de verdedigingslinie rond Amsterdam planmatig verbeterd door C.R.T. Krayenhoff. De verschillende batterijen bij de Vinkenbrug en het Weesper Tolhek vormden in deze linie van

Krayenhoff samen de 'Stelling aan de Sniep' (foto 3). De bouw van de linie kon de toegenomen vuurkracht van de kanonnen echter niet bijhouden. Bij oplevering was de linie al verouderd en zij werd op haar beurt vervangen door een modernere verdedigingslinie: de Stelling van Amsterdam.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. In de werkplaats: de Spiraal in wording

3. Diverse batterijen aan de Sniep

2. Weesper trekvaart bij het Weesper Tolhek met batterij der patriotten (1787)

15. Rustoord

Begraven binnen of buiten de kerk?

Rustoord is de eerste particuliere buitenbegraafplaats voor Amsterdam. Vroeger werd er vooral in de kerk begraven (foto 1). In de 18e eeuw begon men zich af te vragen of dit niet ongezond was. Georg Henri Amman, een doodgraver uit Amsterdam, had de voorkeur bespeurd van zijn medeburgers "om hun lijken buiten de stad ter aarde te doen bestellen, teneinde zorg te dragen voor de gezondheid van de levenden". Hij vroeg toestemming om in Diemerbrug een begraafplaats aan te leggen. In 1791 werd de begraafplaats aan de Weespertrekvaart in gebruik genomen (foto 2). Lange tijd kwamen de doden nog over water, vervoerd door een statig rouwjacht.

De begraafplaats

De begraafplaats biedt plaats aan vele gezindten. Aangelegd voor aanhangers van het toen overheersende protestantse geloof, werd in de 19e eeuw plaats ingeruimd voor de katholieken en in de 20e eeuw voor moslims. In een hoek ligt zelfs een dierenbegraafplaats. Op de begraafplaats zijn verschillende personen van naam begraven, zoals de 18e eeuwse geleerde Pieter Nieuwland en oud-burgemeester jonkheer Bicker.

Dwars door Diemen

Ook zijn er bijzondere grafmonumenten te bewonderen, zoals een familiegraf met koepeltje van de chocoladefabrikanten Blooker en het Broederschapgraf van de Hells Angels.

De aula

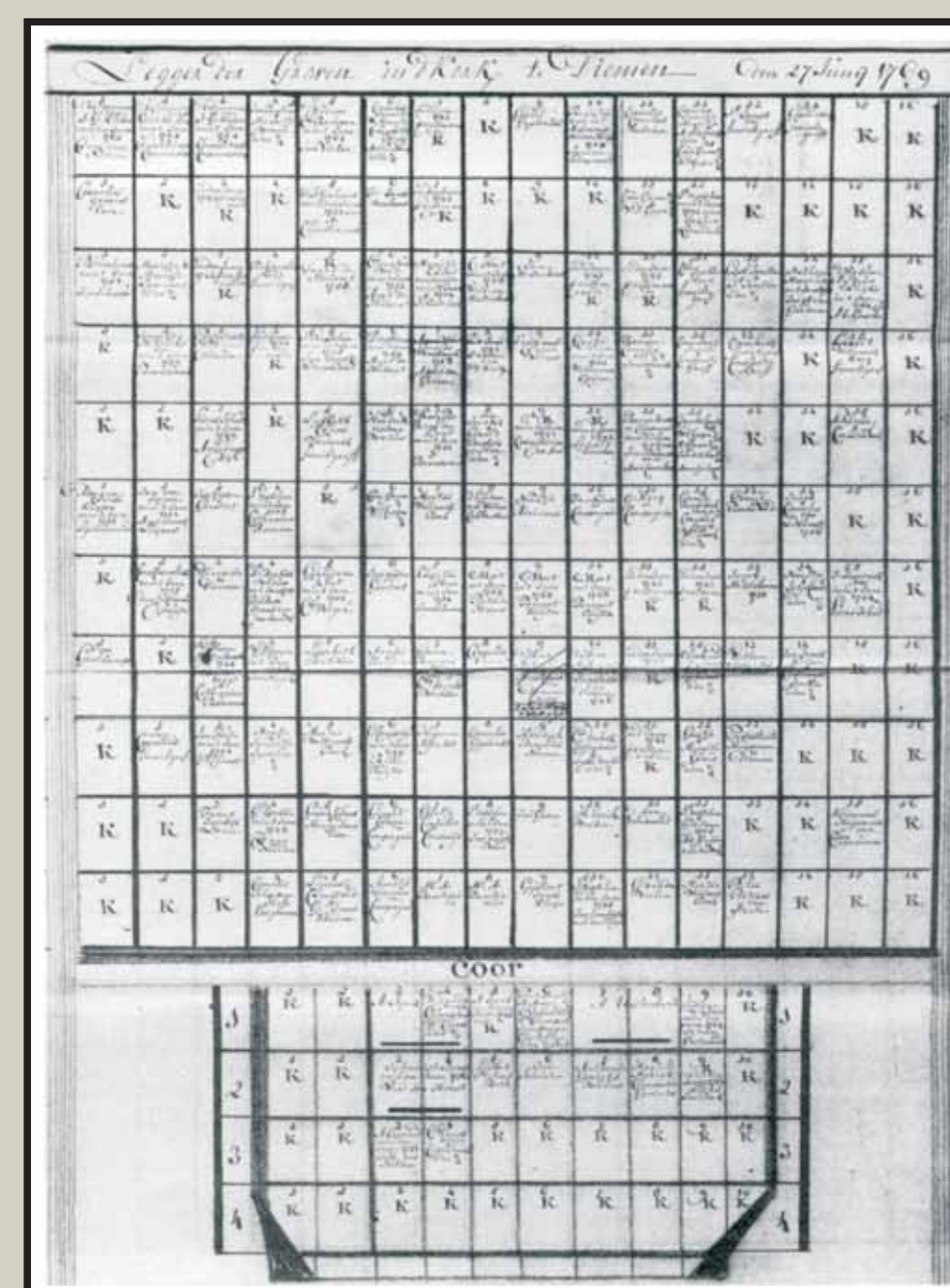
De centraal op de begraafplaats gelegen aula werd in 1935 gebouwd in laat Amsterdamse school stijl (foto 3). Ontwerper was de Diemense architect J. de Boer.

De beheerderswoning

Aan Weesperstraat 84 staat de naoorlogse beheerderswoning. De stijl kan worden getypeerd als Delftse School, een stroming die de traditionele plattelandsarchitectuur in een moderne vorm wilde doen herleven. Let op de deuren van de aanbouw; oorspronkelijk waren dit raamluiken. De uitgesneden hartvormen waren bedoeld om een beetje daglicht door te laten.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Begraven in de kerk: plattegrond van de zerkenvloer van de kerk in Oud-Diemen uit 1769

2. Buitenbegraafplaats: 'Rustoord' rond 1900

3. Het interieur van de aula uit de dertiger jaren

16. Anne Frankwijk

Verzet

Op de plek van deze speelplaats stond sinds 1921 de drukkerij van Boek- en Handelsdrukkerij A.H. de Wild (foto 1). Na het overlijden van Arie de Wild ging zijn neef, Andries IJsendijk, op verzoek van weduwe De Wild (tante Jeanne) in de drukkerij werken. De drukkerij verzorgde veel drukwerk voor de gemeente Diemen (foto 2). Toen de oorlog uitbrak ontstond in Diemen een verzetsgroep, waaraan een aantal gemeenteambtenaren deelnam. Eén van deze ambtenaren had contacten met de leiding van het illegale verzetsblad Vrij Nederland. Gevraagd naar een betrouwbaar adres om Vrij Nederland te drukken, noemde hij de drukkerij van tante Jeanne. Vanaf 1941 werd de drukkerij gebruikt om Vrij Nederland te stencilen. Op de stencilmachine maakte Andries IJsendijk zo'n drieduizend exemplaren per oplage (foto 3). Vaak werd hij hierbij geholpen door Henk Hos en Wim Speelman, medewerkers van Vrij Nederland. In 1942 werd overgegaan op het drukken van Vrij Nederland.

Verraad

's Avonds en 's nachts werd hard gewerkt aan de productie van Vrij Nederland.

Dwars door Diemen

Tussendoor vond IJsendijk ook nog tijd om persoonsbewijzen te vervalsen. Door indringers in de Vrij Nederland-gelederen ging het mis, de drukkerij werd verraden. Op 22 september 1942 viel de Sicherheitspolizei de Ouderkerkerlaan 7 binnen. Andries IJsendijk werd gearresteerd en de drukkerij verzegeld (Foto 4).

Het proces

Tijdens een proces in januari 1944 stond Andries IJsendijk met twaalf anderen terecht. Zij werden ervan beschuldigd "gemeenschappelijk Duitsch-vijandige stukken te hebben vervaardigd en verspreid". Andries IJsendijk werd in eerste instantie ter dood veroordeeld. Later werd dit omgezet in tien jaar tuchthuis in Duitsland. Na zijn terugkeer in Diemen startte hij de verwaarloosde drukkerij weer op en begon met het drukken van de Diemer Courant.

SCAN MIJ

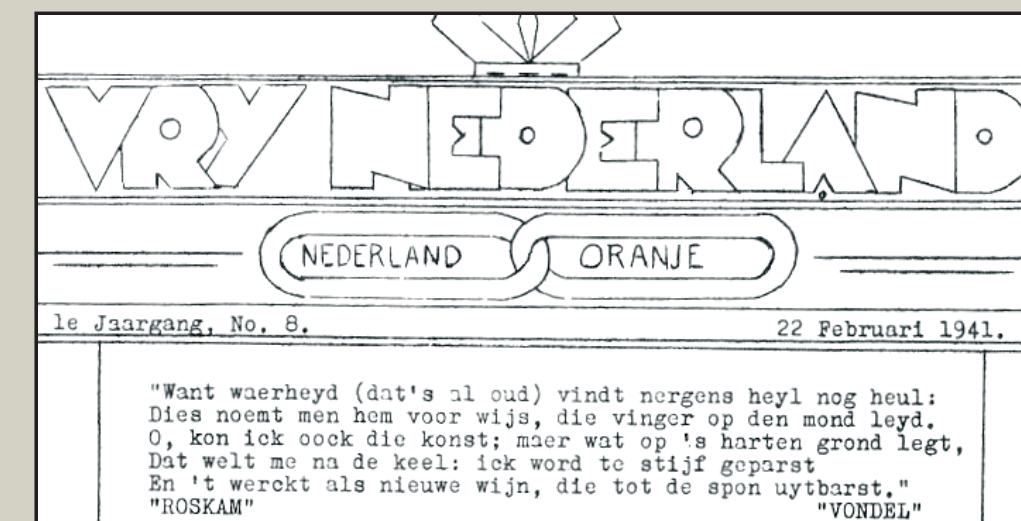
De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Ouderkerkerlaan 7, waar sinds 1921 de drukkerij van de familie de Wild gevestigd was (foto ca 1939)

2. Drukkerij de Wild. Op de foto rechts de eigenaar de heer A.H. De Wild

3. Fragment uit Vrij Nederland

4. Andries IJsendijk, (1918-1975)

17. Schelpenhoek

Sport- en evenemententerrein

Vóór de jaren tachtig was er in Diemen-Zuid niet veel meer dan wat lintbebouwing langs de Ouderkerkerlaan en de Prins Hendrikkade. Achter de bebouwing, in de buurt van waar u nu staat, lag het gemeentelijke sportterrein. In de winter was hier een schaatsbaan (foto 1). Ook was het terrein regelmatig het domein van plaatselijke organisaties die er diverse activiteiten, zoals vieringen van Koninginnedag en bevrijding organiseerden.

Voor de lokale boeren maakten er dankbaar gebruik van, bijvoorbeeld voor een 'fokveedag' of, zoals in 1927, voor de landbouwtentoonstelling ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Afdeling Diemen van de Hollandsche Maatschappij voor Landbouw en het 25-jarig jubileum van de Coöperatieve Vereeniging 'Ons Voordeel' (foto 2).

Ook heeft hier enige tijd een muziektent gestaan, waar onder andere de Diemer Harmonie optredens gaf (foto 3). Iets verderop achter de Ouderkerkerlaan lagen, tussen de weilanden, nog andere sportvelden. Dit was het thuishonk van de Diemer Voetbal en Athletiek Vereniging 'DVAV'.

Dwars door Diemen

Organisch bouwen

Toen in de jaren tachtig van de vorige eeuw Diemen-Zuid werd ontwikkeld, kreeg iedere wijk zijn eigen signatuur. Schelpenhoek is van de hand van Paul Dinant van architectenbureau A.C. Alberts & Van Huut. Dit bureau is een belangrijke vertegenwoordiger van het 'organisch bouwen'. Deze architecten laten zich inspireren door de mens en de natuur. Karakteristiek is dan ook het gebruik van natuurlijke materialen en aan de natuur ontleende vormen, milieubewust bouwen en integratie met de omgeving. Met een aantal spraakmakende projecten, zoals het voormalige hoofdkantoor van de ING-bank in Amsterdam Zuidoost en het gebouw van de Gasunie in Groningen, heeft het bureau deze stroming in Nederland op de kaart gezet. In Schelpenhoek -gebouwd met een beperkt budget- zien we de uitgangspunten in een soberder uitvoering terug.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. 1962: Ijspret op de Diemer ijsbaan achter de Ouderkerkerlaan met op de achtergrond de Hervormde kerk

3. De Diemer Harmonie voor de muziektent

2. De landbouwtentoonstelling in 1927

18. Plein Kruidenhof

Een plein als kunstwerk

Dit plein is het resultaat van een bijzondere en originele samenwerking tussen de leden van het ontwerpcollectief Handle with Care en de Diemense bevolking. In 2004 circuleerde 'de stoel van Villa Kruidenhof' door de wijk. Iedereen die wilde, kon plaatsnemen en zijn of haar ideeën de vrije loop laten. De video-opnames hiervan zijn als inspiratiebron gebruikt voor de uiteindelijke inrichting. Centraal staat de ontmoetingsfunctie van het plein. Niet alleen overdag, maar ook 's avonds (foto 1).

Met het oog op het laatste is bij de inrichting speciale aandacht besteed aan de verlichting. In 2005 werd het winkelaanzicht omgedraaid. De winkels waren daarna aan de achterkant bij de parkeerplaats.

De Stenen Kamer

Ongeveer op de plaats van het huidige winkelcentrum Kruidenhof stond vroeger boerderij De Stenen Kamer (foto 2). Na een brand in 1935 werd deze boerderij aan de andere kant van de Ouderkerkerlaan weer opgebouwd. In 1963 is op deze locatie archeologisch onderzoek uitgevoerd. Men vond er een terp met de funderingen van een laatmiddeleeuwse boerderij, maar ook vondsten uit eerdere perioden. Woonterpen kwamen in deze omgeving vaker voor vanwege de lage ligging van de weilanden.

Dwars door Diemen

Ouderkerkerlaan

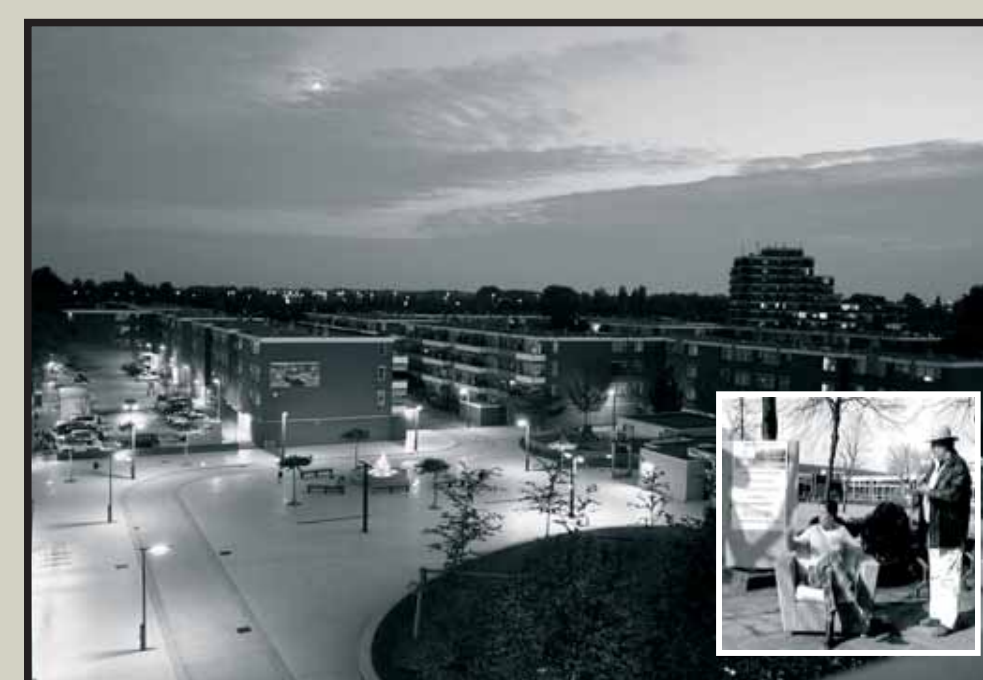
De Stenen Kamer was één van de vele boerderijen aan de Ouderkerkerlaan, die in de loop der eeuwen overigens ook veel andere namen heeft gehad: Heereweg, Diemerweg, Diemerstraat, Kerkstraat en Kerklaan. Deze weg vormde samen met de Ouddiemerlaan één van de oudste doorgaande wegen tussen Amsterdam en Ouderkerk aan de Amstel.

Vlakbij de Diemerbrug, rondom de Nederlands Hervormde kerk, was de bebouwing aaneengesloten (foto 3). Verderop naar het zuiden stonden verspreide boerderijen. In de zestiger jaren moest dit alles plaatsmaken voor de bouw van Diemen-Zuid.

Alles wat er van de jaren daarvoor nog rest, zijn de burgemeesterswoning, één rijtje woningen in de Anne Frankwijk, begraafplaats Rustoord en de stomp van de Venserpoldermolen.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Het plein bij avond.

3. Ouderkerkerlaan bij de Diemerbrug. Boven in de foto de Diemer Ijsbaan.

2. Boerderij De Stenen Kamer na de herbouw in 1935.

19. De Vensermolen

De Venserpolder

In de zeventiende eeuw was de Venserpolder, die zich uitstreckte tussen het Diemermeer (Watergraafsmeer) en het Bijlmermeer, nog een drassig gebied. Om de snel groeiende stad Amsterdam van voedsel te kunnen voorzien wilde men dit waterrijke gebied geschikt maken voor bewoning en veeteelt.

De Vensermolen

De oudst bekende afbeelding van de Vensermolen is te zien op een 'Caerte van Amstellant' uit 1593 (foto 1). Waarschijnlijk werd op dezelfde plek in 1638 een nieuwe molen gebouwd.

In de loop der jaren is de molen regelmatig gerepareerd en gemoderniseerd. Tijdens een bezoek aan Diemen in 1890 fotografeerde Jacob Olie de molen die er toen nog prachtig bijstond (foto 2).

Toen er in 1917 een gat in de kap van de molen woei, zijn de wieken verwijderd en werd in de molen een elektromotor met centrifugaalpomp geplaatst.

Dwars door Diemen

De staat van de wiekloze molen was in 1930 zo slecht dat de kapzolder moest worden verwijderd, zodat alleen de molenromp overbleef (foto 3).

Een apart gemaal

In 1978 werd een aantal polders samengevoegd. Voor de bemaling van dit grote gebied werd het elektrische gemaal in de Vensermolen vervangen door een nieuw gemaal in een vrijstaand bakstenen gemaalhuis. Dit nieuwe gemaal werd gemaal Portengen genoemd, ter ere van de drie generaties Portengen die in de loop der jaren de bemaling van de Venserpolder verzorgd hadden.

Het gemaal is nog steeds in gebruik, maar is nu volledig geautomatiseerd en wordt beheerd door Waternet.

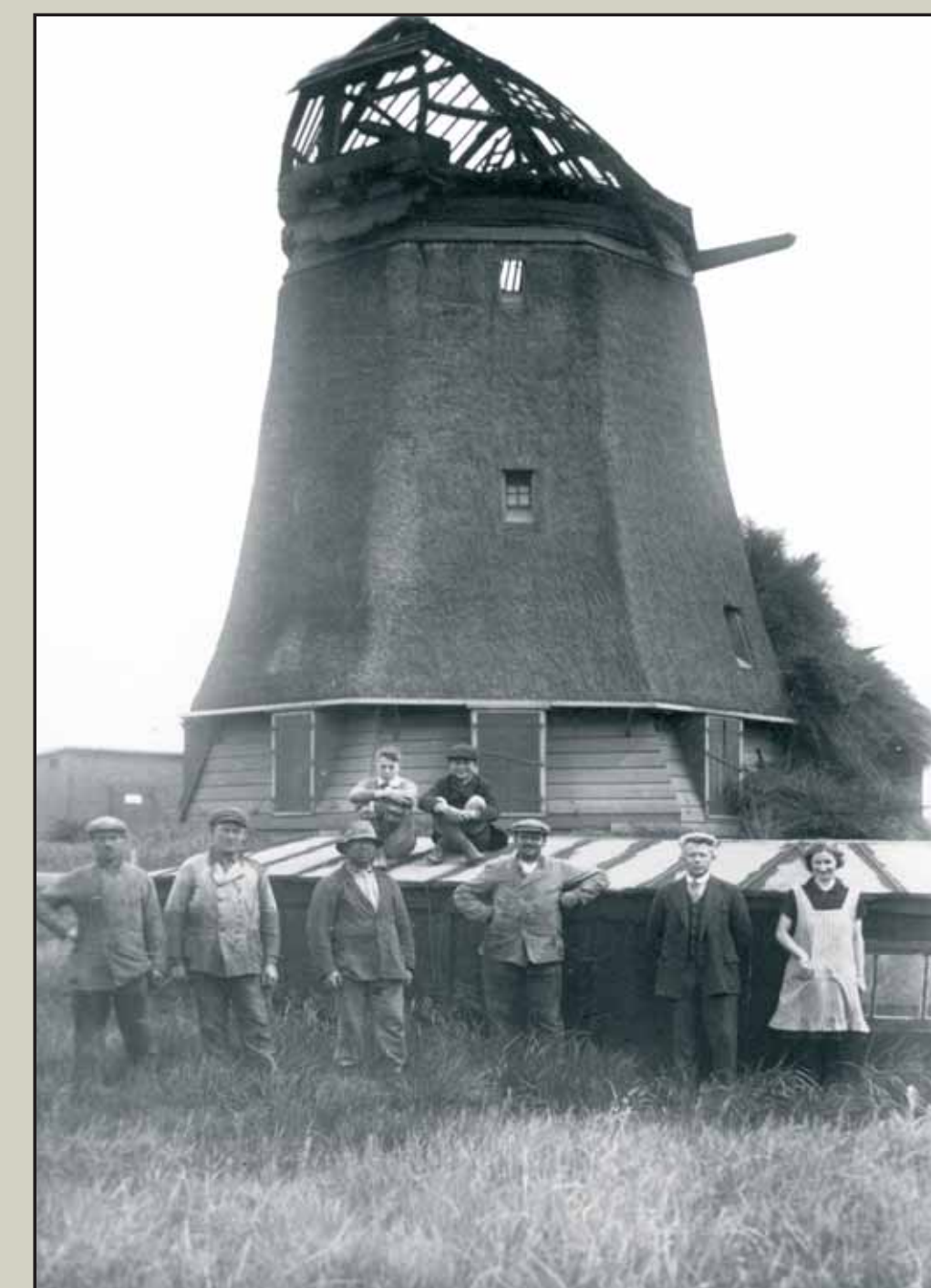
De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Detail van de 'Caerte van Amstellant' uit 1593

2. De Vensermolen gefotografeerd door Jacob Olie, gezien vanaf de Molenkade in Duivendrecht. Links de Weespertrekvaart

3. De onttakelde molen in 1930

20. De Kievietstraat

Bedrijvigheid

Vroeger was het in deze buurt een drukte van belang. Vooral aan het begin van de Burgemeester de Kievietstraat, bij de Ouddiemerlaan, zaten veel winkels en bedrijven (foto 1).

In de loop der jaren werd hier zaken gedaan bij onder andere een bakker, kruidenier, ijsverkoper, timmerfabriek, ijzerhandel, begrafenisondernemer, aardappelhandel, paardenstalling, stoffeerder en een autoreparatiebedrijf. Ook was er lange tijd een postkantoor gevestigd (foto 2).

Ter hoogte van de Nic. Lublinkstraat zat er lang een melkhandel. Op de hoek van de Lublinkstraat en de Muiderstraatweg moet op enig moment ook een patatkraam hebben bestaan. Aan het bestaan hiervan kwam, getuige een foto uit het gemeentearchief, helaas op explosieve wijze een voortijdig einde (foto 3).

Dorpsuitbreiding

Rond 1900 was Diemen nog een landelijk boerendorp, met als kern het levendige Diemerbrug waar, aan het water, verschillende café's en uitspanningen voor vertier zorgden.

Dwars door Diemen

Na de eeuw wisseling kon Diemen zich echter niet meer aan modernisering onttrekken. Vooral na 1920 kwamen grote veranderingen tot stand. Er werden nieuwe straten aangelegd, waaronder de Burgemeester de Kievietstraat. Tussen de Diemerkade en de Schoolstraat verrees zelfs een hele nieuwe buurt.

Veel van dat 'nieuws' is inmiddels al weer geschiedenis, maar in dit deel van de Burgemeester de Kievietstraat is de bebouwing uit die tijd nog relatief gaaf bewaard gebleven. In de architectuur is de invloed van de Amsterdamse School, toen één van de toonaangevende stromingen, te ontdekken. Anders dan in het rationalisme, waarbij de functie en constructie bepalend zijn voor de vorm van een gebouw, is in de Amsterdamse School een idee over de vorm leidend voor de keuze van constructie en materiaal.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Diverse bedrijfjes in de Burgemeester de Kievietstraat

2. Burgemeester de Kievietstraat vanuit de Ouddiemerlaan. Links vooraan het postkantoor

3. Bluswerkzaamheden na brand ten gevolge van een gasexplosie in de patatkraam op de hoek Nic. Lublinkstraat/Muiderstraatweg.

21. Diemerbrug

De Smidse

Op de voorgevel van Ouddielerlaan 19 is het jaartal 1749 te lezen, het jaar waarin de smederij werd vernieuwd. Het is helaas onbekend tot hoever de historie van de smederij op deze plek teruggaat. Rechts naast de Smidse was vroeger een houten travalie. Daarin werden de paarden vastgezet zodat de hoefsmid ze makkelijk kon beslaan. De travalie maakte eind jaren dertig van de vorige eeuw plaats voor een nieuw huis voor de smid. Links naast de smederij stond tot halverwege de 20e eeuw nog een soortgelijk gebouw, waarin een wagenmakerij was gevestigd (foto 1). De smederij is het oudste, nog in originele staat verkerende gebouw in Diemen. Tot 1975 werd hier nog op ambachtelijke wijze gesmeed.

De Boerenleenbank

Het pand met huisnummer 23-25 is in 1937 gebouwd voor de Coöperatieve Boerenleenbank Diemen. Deze bank was in 1904 opgericht op initiatief van de Boerenbond, een aankoopvereniging voor boeren. De akte werd (in het café!) getekend door 16 boeren. Eén van hen werd aangesteld als kassier. In het voorkamertje van zijn boerderij hield hij kantoor. De bank groeide gestaag. In 1917 werd voor het eerst meer dan een miljoen (!) gulden ingelegd. De boer werd zelfs fulltime kassier.

Dwars door Diemen

In 1937 besloot men een nieuw bankgebouw te realiseren aan de Ouddielerlaan. Het was een voor die tijd heel modern gebouw, ontworpen door architect De Boer. Na de oorlog kwam de doorbraak naar een groter publiek en daarmee het moment waarop de bank zijn agrarische karakter verloor.

Woonhuizen

Op diverse plaatsen aan de Ouddielerlaan staan nog woningen uit eind 19e en begin 20e eeuw. Tussen de huisnummers 32 en 34 staat bovendien een gietijzeren transformatorkast van het Gemeentelijk Energiebedrijf (foto 2).

De 'School met den Bijbel'

In het gebouw van Sociaal Cultureel Centrum De Schakel was tot 1982 de School met den Bijbel gehuisvest. De school werd hier in 1907 gebouwd en in 1921 verder uitgebreid. In 1951 kwam er een verdieping op. In het huis ernaast (huisnummer 49) woonde het hoofd van de school (foto 3).

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Gezicht op de Diemerbrug: rechts op de voorgrond achtereenvolgens de travalie, de smederij en de wagenmakerij.

2. De Ouddielerlaan rond 1900, foto genomen ter hoogte van Ouddielerlaan 23-25, links is het pand Ouddielerlaan 27 te herkennen.

3. De School met den Bijbel met het huis van de bovenmeester.

22. R-K kerkcomplex

De Hoop

Toen de katholieken in Nederland na de Reformatie in de 16e eeuw hun godsdienst niet meer in het openbaar mochten belijden, kwamen zij samen in gebouwen die niet als kerk herkenbaar waren. De eerste Diemense schuilkerk lag aan de Overdiemerweg. In 1786 werd in Diemerbrug een nieuwe schuilkerk gebouwd met de optimistische naam 'De Hoop'. Ook hier leek het pand net een gewoon woonhuis, maar aan de binnenkant kreeg het een fraai interieur in Louis XVI-stijl (foto 1). In 1798 werden de beperkingen op de katholieke eredienst opgeheven.

De pastorie

In 1827 liet pastoor C.C. van Houtem een kerkhof aanleggen op zijn eigen tuingrond, ter delving van de schulden van de schuilkerk. In 1882 werd hier ook een pastorie gebouwd. Het beeld in de gevel (een vrouw en een anker) staat symbool voor de hoop. De toren met luidklok was bedoeld als kerktoeren voor De Hoop (foto).

De St. Petrus' Bandenkerk

Toen De Hoop te klein geworden was, werd in 1910 de St. Petrus' Bandenkerk gebouwd. De naam verwijst naar het Bijbelverhaal over de apostel Petrus die door koning Herodes gevangen was genomen en door een engel uit zijn boeien (banden) werd bevrijd. In het voorportaal staan twee beelden.

Dwars door Diemen

Enerzijds de geboiede Petrus, anderzijds Petrus aan het roer van een schip, verwijzend naar zijn beroep als visser en zijn roeping als 'visser van mensen'. Ook het omgekeerde kruis onder de klok herinnert aan Petrus en zijn kruisdood.

Zusterhuis

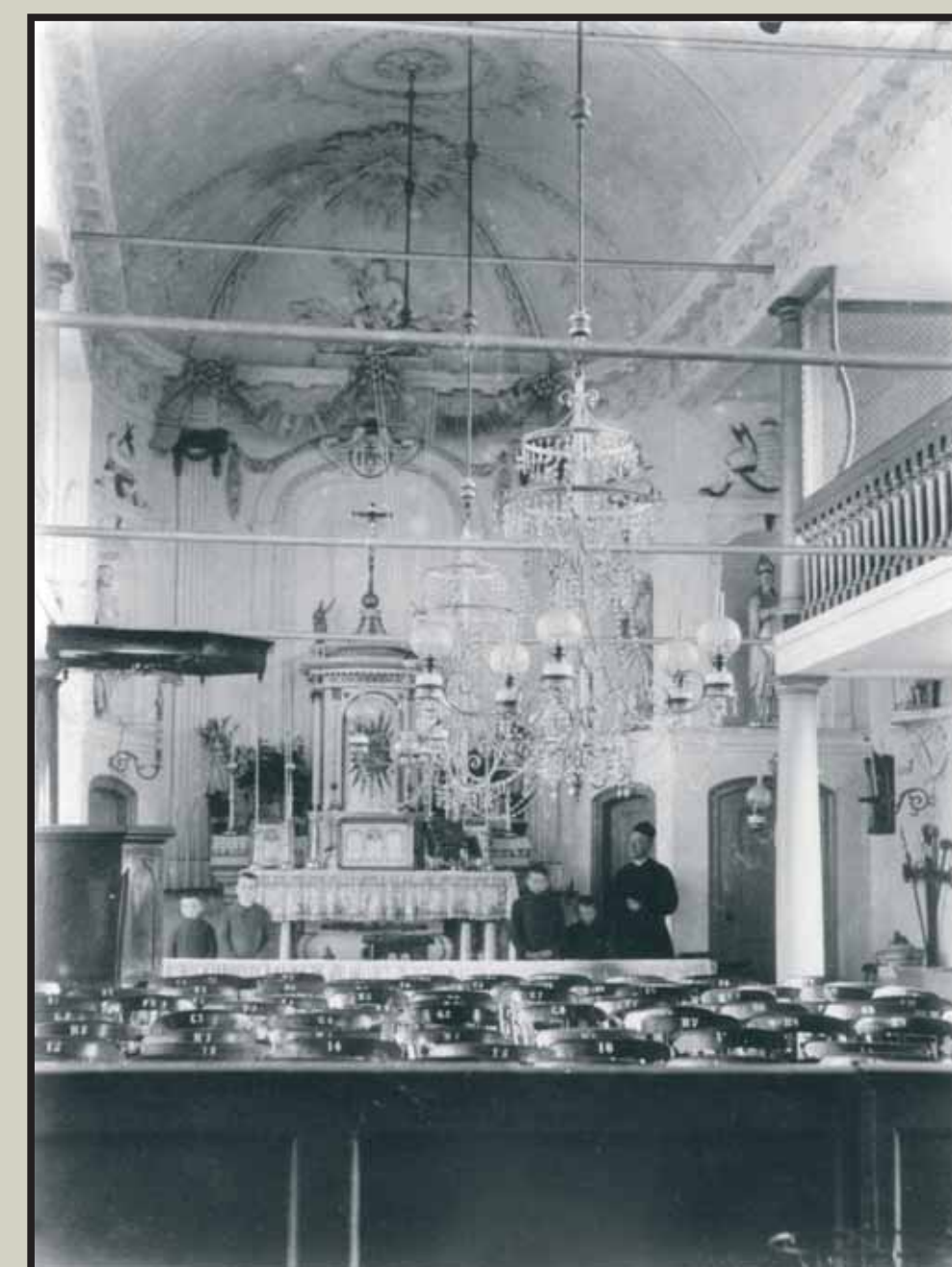
In het gebouw rechts naast de schuilkerk was vroeger het zusterhuis voor de Dochters der Liefde gehuisvest. Ook de R.-K. jongensschool en de R.-K. meisjesschool hebben in de directe omgeving gestaan.

De Diemerbrug

De Diemerbrug is al eeuwen een markant punt in het dorp. Vroeger lag zij een stukje verderop, in het verlengde van de Ouddielerlaan. Tussen de huidige bebouwing langs de Hartveldseweg en de trekvaart stond, aan het water, nog een rij huizen met, rondom de brug, een aantal cafés (foto 3). Tussen de huizen door perste zich het verkeer, waaronder lange tijd ook de tram, die niet voor niets de Gooische Moordenaar werd genoemd.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Interieur van de Schuilkerk, inmiddels in oude luister hersteld

2. De Hoop (rechts op de foto) en de pastorie; de toren was bedoeld als kerktoeren voor de Hoop.

3. De Diemerbrug met gezicht op huizen en café's aan de Hartveldseweg. Achter de huizenrij is de toren bij de pastorie nog net zichtbaar.

23. Het oude raadhuis

Besturen vanuit de herberg

Tot 1882 had Diemen geen eigen gemeentehuis. Vanouds huurde het gemeentebestuur ruimte in een plaatselijke herberg. In het verre verleden zetelde het dorpsbestuur in Oud Diemen in 'het Regthuys', dat ook als rechtbank en spijslokaal fungeerde (foto 1).

In de loop van de 18e eeuw verplaatsten de activiteiten van het gemeentebestuur zich naar Diemerbrug. Afgezien van een korte periode in de Watergraafsmear (de gemeenten Diemen en Watergraafsmear waren van 1811 tot 1817 tijdelijk samengevoegd) dienden de Diemerbrugse herbergen 'Huis te Rust', 'De Reiger' en 'De Vergulde Wagen' beurtelings als gemeentehuis (foto 2).

Raadhuis annex dokterswoning

In 1879 kreeg Diemen een nieuwe gemeente-arts. De gemeenteraad ging toen de discussie aan over "de wenschelijkheid van de bouw eener woning voor een geneesheer, alsmede het wenschelijke een eigen Raadhuis te hebben". Op 4 november 1879 gaf de raad toestemming voor de bouw van een raadhuis met dokterswoning. In 1882 vergaderde de raad voor het eerst in het nieuwe gebouw (foto 3). Na het overlijden van dokter Der Kinderen in 1936 kon de gemeente vrij beschikken over de dokterswoning met koetshuis en paardenstal. De woning werd verbouwd en bij het raadhuis gevoegd. Tot de verhuizing naar de Ouddiemerlaan in 1973 is het gebouw als raadhuis in gebruik geweest.

Dwars door Diemen

Een blijk van dank

De tegen de gevel gemetselde zwarte natuurstenen zitbank is een eerbetoon van dankbare patiënten aan dokter Der Kinderen die vanaf 1900 tot zijn overlijden huisarts was in Diemen.

'Het Zwitsersche Hotel'

In 1883 verrees ter westen van het raadhuis een groot hotel; Het Wapen van Diemen. Daar het hotel geheel in Zwitserse stijl was opgetrokken kreeg het de bijnaam 'Het Zwitsersche Hotel'. Het hotel, oorspronkelijk gebouwd in verband met de Wereldtentoonstelling in het Amsterdamse Paleis van Volksvlijt, was geen succes. Uiteindelijk werden er diverse bedrijven in gevestigd waaronder een kledenklop bedrijf. In 1911 stortte een deel van het pand in, vermoedelijk door de vele verbouwingen. Tenslotte werd het hele gebouw gesloopt en vervangen door een dubbel woonhuis (Hartveldseweg 36 en 37). Een nieuwe straat, de Raadhuistraat, scheidde de percelen. Hartveldseweg 36 is jarenlang in gebruik geweest als apotheek.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Het Regthuys: het eerste 'gemeentehuis'

3. Bruiloft van burgemeester Bicker in het raadhuis. Het naast het raadhuis gelegen, in 1883 gebouwde, 'Zwitsersche Hotel' is in 1911 ingestort.

2. Hartveldseweg omstreeks 1900 met aan het water café De Vergulde Wagen. Het hoge huis met pannendak is herberg Huis te Rust. In het wegdek zijn de tramrails zichtbaar.

24. Jan Bertsstraat

Aan de oostzijde van de Jan Bertsstraat staat nog een rij huizen in late Amsterdamse Schoolstijl, met mooie spitsbogige entreepartijen. Dit zijn de enige huizen die van de vooroorlogse Nieuwe Buurt bewaard zijn gebleven (foto 1).

De Nieuwe Buurt

In 1943 kreeg de toenmalige burgemeester van Diemen, Jonkheer mr. L.E. de Geer van Oudegein, opdracht van de Duitse bezetters om de bewoners van de huizen tussen de Diemerkade en westelijke kant van de Jan Bertsstraat te evacueren. Dit deel van de Nieuwe Buurt moest worden gesloopt om voor de bunkers aan de Hartveldseweg een vrij schootsveld te krijgen.

De burgemeester weigerde hieraan mee te werken en werd vervolgens door de Duitsers gearresteerd en uit zijn ambt ontzet. Zijn verzet mocht niet baten, want in 1944 werden de huizen toch gesloopt. De huizen werden steen voor steen afgebroken en het materiaal werd in rijnen naar Duitsland getransporteerd.

Dwars door Diemen

Op de rijnen stond de tekst "Liebesgabe aus der Niederlande" (liefdesgift uit Nederland). Na de oorlog werd de Nieuwe Buurt herbouwd in een stijl die kenmerkend is voor die tijd: de Wederopbouwarchitectuur. Burgemeester De Geer van Oudegein trad op 8 mei 1945 weer aan als burgemeester van Diemen.

Lunapark

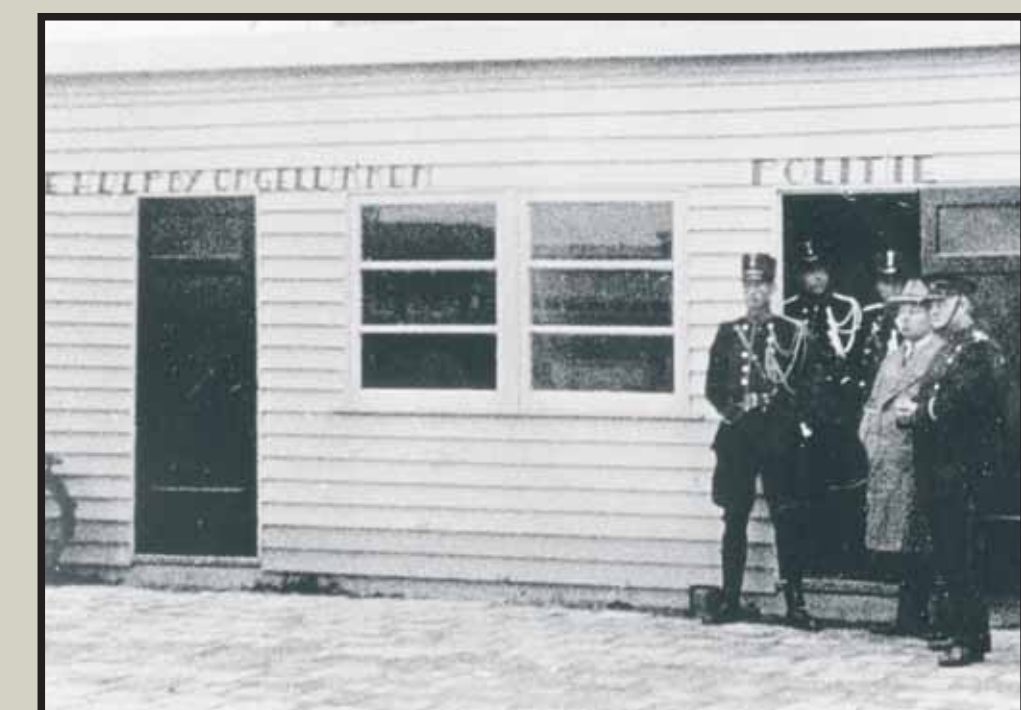
Het is moeilijk voor te stellen, maar ooit was aan het einde van de Jan Bertsstraat een heus Lunapark gevestigd (foto 2). Dit was een groot omheind kermisterrein met allerlei attracties en ontspanningsmogelijkheden. Het terrein had zelfs een eigen politiepost (foto 3). Het Lunapark is slechts van 1931 tot 1933 in gebruik geweest.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. De Nieuwe Buurt, die voor een groot deel in de oorlog werd afgebroken.

3. Politiepost bij het Lunapark

2. J. Bertsstraat met aan het eind het Lunapark

25. De Ontmoeting

Een modern gebouw

Kerkgebouw De Ontmoeting werd in 1937 gebouwd voor de Gereformeerde Gemeente. Daarvoor kerkten de gereformeerden aan de overkant van de Diemerbrug aan de Weesperstraat (foto 1).

Door een schenking kon de groeiende geloofsgemeente dit stuk grond aan de Schoolstraat kopen. Architect B.T. Boeyinga ontwierp voor hen de kerk met de aangebouwde pastorie en naastgelegen kostenwoning (foto 2).

Kenmerkend voor het werk van Boeyinga is de toepassing van rechte, vooral verticale lijnen, scherpe hoeken en geometrische vormen. Zijn architectuur is verwant aan die van de Amsterdamse School. Veel aandacht is besteed aan de lichtval in de kerk. Let in dit verband op de smalle hoge ramen en de ramen onder het, speciaal hiervoor iets opgetilde, dak.

Oorlogsjaren

Toen een deel van de 'Nieuwe Buurt', waar de kerk aan grensde, in de Tweede Wereldoorlog werd afgebroken, bleven de gebouwen van Boeyinga gelukkig gespaard.

Dwars door Diemen

In die donkere periode speelden de kerk en een aantal van haar leden nog een bijzondere rol. Zo hebben onderduikers een tijdlang verborgen gezeten onder de preekstoel. En via dominee Diepersloot, die eerder in Holwerd had gewerkt, werden veel Diemense kinderen in de Hongerwinter in Friese pleeggezinnen opgenomen.

Samen op weg

Lange tijd heeft de kerk bekend gestaan als de Bethlehemkerk. In 2004 is de kerk gerestaureerd en sindsdien is er de Protestantse Kerk in Nederland gehuisvest. Nu gaan gereformeerden, hervormden en lutheranen hier samen ter kerke (foto 3). De nieuwe naam van de kerk 'De Ontmoeting' staat hier symbool voor.

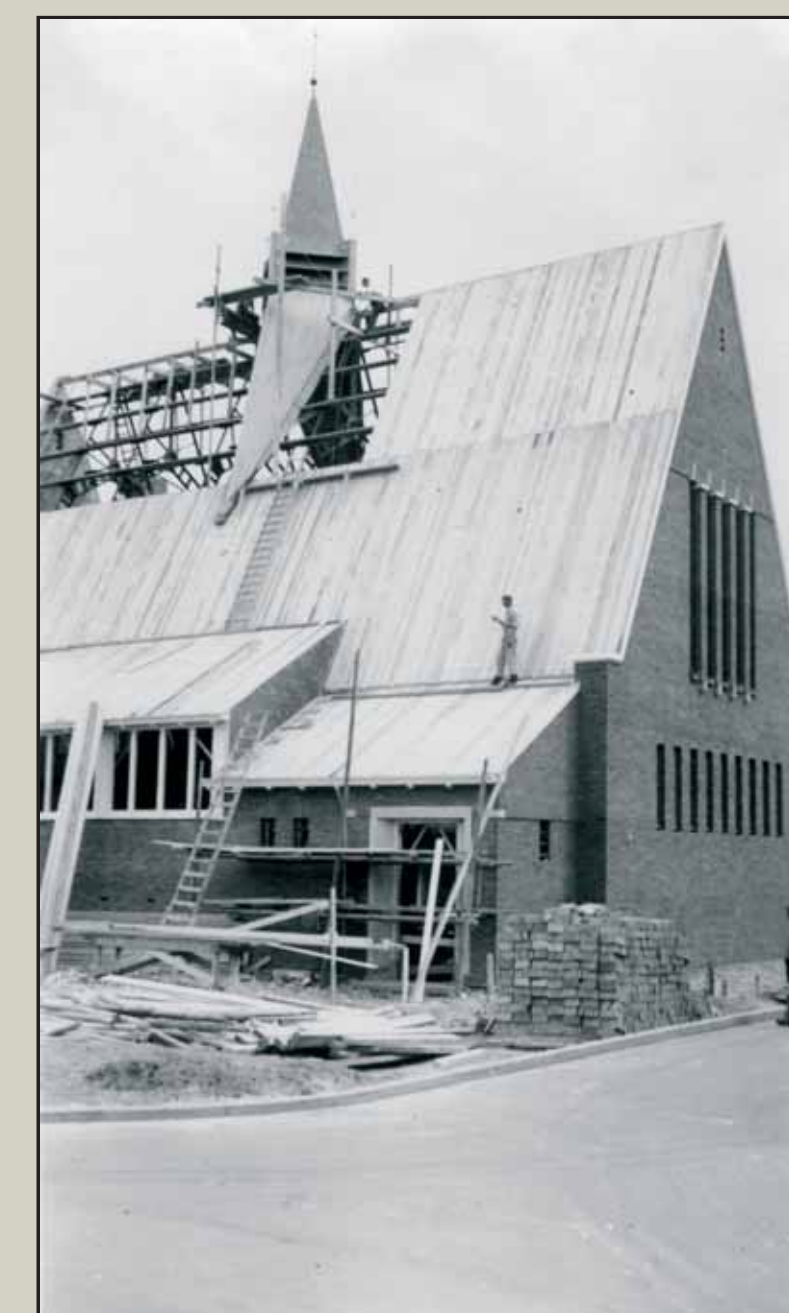
De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. De Weesperstraat: links de Gereformeerde kerk uit 1904. Na de bouw van de 'Bethlehemkerk' aan de Schoolstraat kwam in dit gebouw een smederij.

3. 'De Schuilplaats' aan de D.J. den Hartoglaan, tot 2004 de kerk van de Hervormde Gemeente.

2. De 'Bethlehemkerk' in aanbouw

26. Onderheide wegen

Onderheide wegen van Diemen

De Paulus Emtinckweg werd aangelegd in 1934, maar ziet er heel modern uit. Geen wonder! De straat is in 2021 ingrijpend onder handen genomen, net als tien omringende straten in Centrum West.

Houten heipalen

De Emtinckweg en de tien straten zijn aangelegd op houten heipalen. Die potige palen waren een meter of twaalf diep de grond in geslagen en rustten op de stevige zandlaag, die na de laatste ijstijd (tot 10.000 jaar geleden) was blijven liggen. De betonnen weg, bedekt met asfalt, lag op die houten heipalen met betonopzetters. De veengrond onder Diemen was (en is) drassig. Dat maakt huizen- en wegenbouw heel moeilijk en leidde zonder die fundering vaak tot verzakkingen.

Op foto 1 zien we de aanleg van de onderheide Emtinckweg in 1934, op de achtergrond de rooms-katholieke Sint Petrus' Bandenkerk (uit 1910), rechts daarvan de toenmalige Sint Petrusschool (uit 1924); helemaal rechts het oude Raadhuis (uit 1880) aan de Hartveldseweg. Onder de onderheide wegen konden kinderen tot de jaren zestig spelen – hoewel de condities niet ideaal waren: vochtig, viezig en vol ongedierte. Volwassenen konden erdoorheen kruipen; bekend is dat ten tijde van de razzia's in WOII mannen zich er met succes verstopten om niet opgepakt te worden.

Dwars door Diemen

Schuimbeton

In de jaren vóór 2020 bleek dat de onderheide wegen aan vernieuwing toe waren. Door de tand des tijds en door de eisen die tegenwoordig aan wegen worden gesteld. Ze zijn vervangen door een moderne stabiele constructie met schuimbeton. Op foto 2 is de afbraak van de onderheide Emtinckweg in volle gang. Jammer van het erfgoed, maar we hebben er mooie, duurzame straten voor terug.

Vondsten

Als klap op de vuurpijl zijn tijdens de bouwwerkzaamheden in de bodem onder de onderheide wegen ook tal van bijzondere archeologische voorwerpen aangetroffen, zoals 18de-eeuwse pijpenkoppen en pijpensteeltjes (foto 3). Die wijzen erop dat Centrum West een langere bewoningshistorie heeft dan werd vermoed. Die geheimen hebben we toch maar weten te ontdekken (z)onder de onderheide wegen.

De route ***Dwars door Diemen*** is mogelijk gemaakt door:

1. De aanleg van de Paulus Emtinckweg
(Foto: Jan de Boer, 1934).

3. Archeologische vondsten onder de onderheide Paulus Emtinckweg (foto R. van Gelder, 2021).

2. De afbraak van de onderheide Paulus Emtinckweg
(Foto: R. van Gelder, 2021).

27. De Sniep

Een buitenissige eend in de Diemer bijt

De naam is een verouderde, gewestelijke uitdrukking voor een puntig toelopend stuk grond, ontstaan door de aanleg van de Weespertrekvaart in 1638 en de Muidertrekvaart in 1640. De korte Diem maakte het geheel tot een eiland. Weesp, Muiden, Naarden en Amsterdam droegen gezamenlijk de kosten. Pas in 1985, toen de Rijksdienst Domeinen het laatste stukje - de Punt -verkochte, was De Sniep geheel Diemens bezit. De Punt had een verdediging technische functie gekregen bij het begin van de 80-jarige oorlog in 1648. Er waren kruitmagazijnen, Genieloodsen en een wachterswoning. Tijdens de mobilisatieperiode van de Tweede Wereldoorlog werden er Nederlandse dienstplichtigen gehuisvest en niet lang daarna werd dit een strafkamp voor Nederlandse krijgsgevangenen. Op de uiterste punt stond vanaf 1901 korte tijd een muziektent (foto 1).

Op het moerassige stuk land, dat opgehoogd werd met klei, liepen aanvankelijk varkens, gevoed door gras en jenever-draft uit Weesp. Daarna kwamen de boeren en botenbouwers en werd De Sniep door sloten verdeeld in landjes of kampjes, een geliefde plaats voor woonbootbewoners. In 1926 en 1967 werden delen van de Muidertrekvaart gedempt.

Industrie

De Sniep was door zijn ligging bij uitstek geschikt voor de opkomende industrie, vanaf 1907. Personeel werd per pontje overgezet. In 1909 vonden 8 jongens de dood doordat de pont in een stormvloed water maakte.

Dwars door Diemen

Zij werkten bij glasfabriek Anna en zijn begraven op Gedenk te Sterven op Oud-Diemen. De meest uiteenlopende bedrijven vestigden zich op De Sniep: producenten van bouwmaterialen, een wasserij voor bedveren, een knikkerfabriek, groothandels, een mosterdfabriek, een oud ijzerhandel, een olie- en teerraffinaderij, een meubelboulevard, etc. etc. (foto 2).

Meubelboulevard

Eén van de eerste concentraties van meubelwinkels in de regio Amsterdam ontstond in 1994 in Diemen, langs de voormalige A1 ter hoogte van de Sniep. Al snel waren er op tal van plaatsen van deze thematische centra te vinden en deze werden dan ook massaal bezocht. Omdat de in Diemen gevestigde woonwinkels niet verder konden uitbreiden verhuisden ze naar de nieuwe woonmall Villa ArenA (foto 3).

Voor de komst van de nieuwe woonwijk is De Sniep tussen 2004 en 2007 grondig gesaneerd.

Tezamen met de nieuwbouw ten noorden van de Muiderstraatweg kon zodoende Plantage De Sniep gebouwd worden.

De route ***Dwars door Diemen*** is mogelijk gemaakt door:

1. De muziektent op de punt van De Sniep ca. 1900.

2. Luchtfoto van De Sniep met industrie (1939).

3. De meubelboulevard in Diemen in de jaren '80 (foto G Hols).

28. Holland Park

Holland Park, voormalig kantorenpark Bergwijckpark Noord, maakte ooit deel uit van het weideland van de Venserpolder, grofweg het huidige Diemen-Zuid. De Venserpolder werd waarschijnlijk al in de 11de/12de eeuw ontgonnen en was vernoemd naar het veenriviertje De Veescken (foto 1). Dwars door de polder liep de weg naar Ouderkerk. Vermoedelijk werd er pas in de 17 de eeuw echt werk van de route gemaakt. Aan de westelijke zijde lagen boerderijen op terpen. Onder een van hen, de Stenen Kamer, is aardewerk gevonden met als datering eind 11 de /12 de eeuw.

Bergwijckpark Noord

Kampte begin 21ste eeuw met leegstand en werd daarom volgens het masterplan van Sjoerd Soeter omgetoverd tot een hippe woonwijk waar het goed toeven is (foto 2). Hij ontwierp Blok 1 zelf, het overige deel werd door 13 andere architecten ontworpen. Soeters liet zich hierbij inspireren door Java-eiland te Amsterdam en de wijk Sluseholmen te Kopenhagen, beide al eerder door hem ontworpen. Uitgangspunt was de wijk zodanig in te richten dat de bewoners een gelukkig leven kunnen leiden. Soeters deed dit door een gevarieerde, autoluwe wijk te creëren die geborgenheid en de mogelijkheid tot ontmoeting biedt.

Dwars door Diemen

Door geknikte of gekromde rooilijnen en gevelplaten van uiteenlopende materialen is een spel van licht en schaduw ontstaan. Deze modern-eclectische architectuur biedt Venetiaanse grachten, hofjes, kades, singelfronten, woonpleinen en binnentuinen (foto 3). Daarbij is de ruimte tussen de gebouwen (stedebouwkundigheid) minstens zo belangrijk.

Deze manier van bouwen, die rond 1970 in zwang kwam, werd het postmodernisme genoemd en was een reactie op het modernisme dat uitging van het motto form follows function, een strakke functionele bouwstijl.

Bewondering is er voor de wijze waarop Sjoerd Soeters een oplossing heeft gevonden voor de bebouwing langs de gebogen metrolijn; in plaats van doodlopende straten die eindigen bij de metrolijn, koos hij voor een aaneengesloten extra hoge bebouwing langs het spoor. Ervoor liggen kleine pleinen die zorgen voor intimiteit.

De route ***Dwars door Diemen*** is mogelijk gemaakt door:

1. Opgespoeten Venserpolder met in midden de Ouderkerlaan tussen het zand (1968).

2. Luchtfoto van Bergwijckpark Noord met Wildenborch en Eekholt (foto SAA 19860630).

3. Binnentuin Theo van Doesburghof in Holland Park (foto Theo van Doesburghof).

29. De Schuilplaats

Op deze locatie van het gebouw de 'Brede Hoed' stond voorheen de hervormde kerk 'De Schuilplaats'. Deze kerk werd in 1967, naar een ontwerp van architect C. van de Bom, gebouwd ter vervanging van de in verval geraakte 19e eeuwse Nederlands Hervormde Kerk aan de Ouderkerkerlaan (foto 1).

Direct naast de kerk werd in de DJ den Hartoglaan een woning voor de dominee gebouwd.

Als NH/PKN kerk is deze in 2003 buiten gebruik gesteld en verkocht. De Schuilplaats is van 2004 tot 2009 in tijdelijk gebruik geweest als kerk van de "Katholiek Orthodoxe Parochie St. Willibrordus", een klein kerkgenootschap. Sinds ongeveer 2009 bestond een plan tot gedeeltelijke sloop en nieuwbouw ter plaatse van De Schuilplaats: appartementen en een huisartsenpraktijk. Daarbij was het de bedoeling, dat de architectonisch belangrijke halfronde koor-/torenpartij zou worden gehandhaafd. De klok hing nog altijd aan de toren (foto 2).

Brede Hoed

Toen er plannen ontwikkeld werden om op de plek van De Schuilplaats een nieuw gebouw neer te zetten, werd er zowel door de gemeenteraad als door de Historische Kring op aangedrongen om de karakteristieke kerktoeren te behouden. De toren is daarom opgenomen in het ontwerp van het gebouw. Dit is ontworpen door Köther Salman Koedijk Architecten/KENK Architecten,

Dwars door Diemen

Hierboven staan drie losse woongebouwen met 33 appartementen rond een kleinschalig hofje. De ruime, karakteristieke balkons, die verwijzen naar de sculpturale kerktoeren, vormen samen met het stedelijk balkon aan de Prinses Beatrixlaan een formele zuidgevel. De kerktoeren vormt een vanzelfsprekend onderdeel van het geheel – een cursusruimte maakt gebruik van de bijzondere lichttoetreding door de 'afgeschuinde' toren. De bakstenen gevel bestaat uit een lichte en een donkere zandkleurige steen aansluitend bij de kleur van de kerktoeren. De hiermee ontstane dialoog tussen het nieuwe gebouw en de bestaande toren verankert het ontwerp in zijn omgeving (foto 3).

Op maaiveld niveau zijn de sociale en zorg functies ondergebracht. Naast de huisartsen praktijk onder één dak (HOED) zijn ook Centrum voor Zorg, Welzijn en Gezondheid (Ouder-Kindcentrum en Centraal Servicepunt) vanaf de nieuwbouw hier te vinden. Later zijn ook Madi en team WMO hier gevestigd. Per 2022 is de naam Brede Hoed gewijzigd in Sociaal Team Diemen.

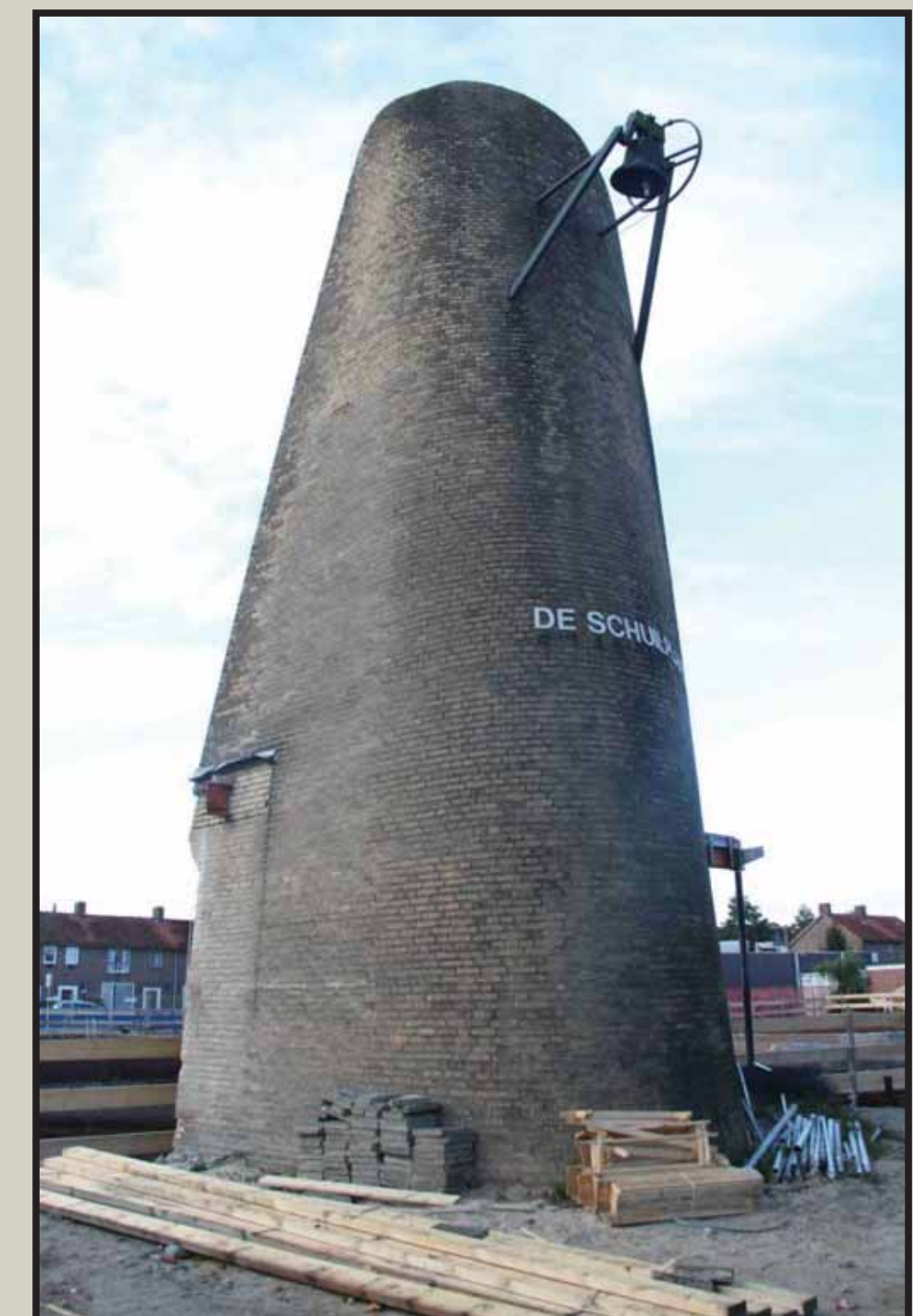
De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. De Schuilplaats met dominees woning vlak na oplevering in 1967.

3. Gebouw De Brede Hoed met kerktoeren in 2015 (foto as).

2. De toren van de kerk na de sloop in 2012 (foto JvN).

30. Van Medenbach Wakkerplein

Dwars door Diemen

Geschiedenis Van Medenbach Wakkerplein

In 2021 werd op het Van Medenbach Wakkerplein een nieuwe riolering aangelegd. De rijweg aan de zuidkant van het plein werd daarvoor opgebroken. Op ruim twee meter diepte onder de weg, ter hoogte van nummer 5, troffen de straatwerkers onverwachts een dikke muur aan en een vloer aan, belegd met terracotta boerenplavuizen (foto 1).

Zou hier een kelder hebben gelegen. Waar komt die dan vandaan? En uit welke tijd is de kelder?

Boerderij van Kersbergen

Het Van Medenbach Wakkerplein is in de jaren vijftig aangelegd op een plek, waar vroeger de boerderij van Jan Kersbergen junior stond, op Ouddiemerlaan 29 (foto 2). Is de kelder dan afkomstig van die boerderij? Nee, want de locatie van het woonhuis van die boerderij komt niet overeen met de locatie van de gevonden kelder. De keldermuur en -vloer lagen namelijk meer in westelijke richting dan het woonhuis.

Hoe kan dat? De boerderij van Kersbergen junior was niet de eerste boerderij op deze plek.

De eerste, grotere boerderij (foto 3) ging in 1932 in vlammen op door een vuurpijl afkomstig van het nabijgelegen feestende Lunapark. Behalve – naar alle waarschijnlijkheid – de diepgelegen kelder.

Boerderij Van Sytvelt

De kelder kan zelfs nog ouder zijn! De boerderij 'van' Jan Kersbergen senior staat namelijk ook op een kadasterkaart uit 1821, toen dezelfde boerderij eigendom was van Jacob van Sytvelt (1785-1857). Huis en erf van Van Sytvelt lagen aan de Diemerweg 29 – de latere Ouddiemerlaan 29. Of is de kelder zelfs nog ouder? Goed mogelijk. Op de Waterschapskaart van Jan Wandelaar (1749) staat op het perceel 'van' Van Sytvelt ook al een boerderij, van Servaas en Iges. Of de kelder nu echt zo oud is, is niet met zekerheid te zeggen. Maar wel dat de geschiedenis van het Van Medenbach Wakkerplein zeker teruggaat tot vroeg in de 18e eeuw.

De route **Dwars door Diemen** is mogelijk gemaakt door:

1. Restanten van de zware muur met enkele geglazuurde plavuizen (foto: R. van Gelder).

3. De eerste boerderij van de familie Jan Kersbergen. Het schilderij is van voor de brand (Nel Spelt-Kersbergen).

2. Op de foto staan de hooiberg en schuren van de boerderij van Kersbergen junior (M. van Silfhout).